

Meddelanden

af

Gestriklands Fornminnesförening.

1897.

Jonas Selggren.

Gestriklands Fornminnesförening gjorde under förlidet år en synnerligen svår förlust, då dess hedersledamot f. d. rektor vid Gefle Högre allmänna läroverk fil. doktor **Jonas Selggren** med döden afgick, en förlust, som äfven måste kännas djupt af hvarje annan vän till forskningen i vår orts och vår stads gångna öden.

Någon teckning af rektor Selggrens vare sig personlighet eller lefnad kan icke här lemnas. Men några ögonblick måste vi dock stanna inför minnet af honom och egna en gärd af aktning åt åldringen, som med heder tillryggalagt en lefnad, längre än de flestas.

Härstammande från en af de gamla välkända köpmannaslägterna i Gefle, föddes Selggren den 20 febr. 1806. Han stannade dock icke qvar inom fädernas yrke, utan egnade sig åt studierna. År 1830 d. 16 juli promoverades han till fil. doktor efter en gradualafhandling med titel *Mores heroicæ ætatis apud veteres Græcos et Scandinavos comparati*, pars VIII, ventilerad med E. G.

Geijer som præses. Derefter egnade han sig åt lärarens kall, blef först rektor vid skolan i Hudiksvall, sedan vid lärdomsskolan i Gefle samt omsider 1853 vid högre elementarläroverket derstädes. I denna befattning kvarstod han till 1866.

Bredvid sitt arbete i skolan och sin icke obetydliga verksamhet i det offentliga tjänst både inom staden, landstinget och vid riksdagen fann han tid till grundliga forskningar i sitt fäderneslands och framför allt sin hembygds häfder. Med järnflit samlade han sitt vetandes skatter och med ett omfattande och säkert minne kvarhöll han dem, och ännu i sin ålders sena höst kunde han för lyssnande vänner reda ut mångt dunkelt spörsmål och tälja mången gammal händelse.

Särskildt står Gestriklands Fornminnesförening i stor skuld till honom. Det mesta och det värderikaste, som varit att läsa i dess *Meddelanden*, är af hans hand och ur hans efterlemnade samlingar torde länge rika skördar vara att hämta för samma häften.

I det yttre lifvet framträdde Selggren icke så synnerligen; en hög grad af försynthet, att icke säga blyghet, hindrade honom att göra sig så gällande, som hans begåfning och arbetsamhet eljes kunnat berättiga honom till.

Ingen maka och inga barn hade förljufvat hans lif eller stodo vid hans bår, men en hel stad böjde sig i aktningsfull tystnad, när tåget drog förbi, som förde honom till den sista hvilan.

Tacksamhet och vördnad äro de känslor, Gestriklands Fornminnesförening egnar hans minne.

Söderby runsten vid Gefle.

I Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening 1896, sidd. 51, 52, är redan omtaladt, huruledes Runstenen vid Södertull, som här kallas Söderby runsten vid Gefle, år 1895 vordit flyttad till Gefle stads stora kyrka, så ock huruledes den som skrifver detta, »med anledning af stenens flyttning lofvat att i en särskild uppsats behandla densamma och göra reda för dess innehåll och sannolika betydelse». Det är detta löfte jag härmed går att så godt jag det kan fullgöra; och det så, att, sedan jag först redogjort för stenens äldre omnämnanden, så ock för äldre läsningar och tydningar af därå varande inskrift, allt samman så vidt det till min kunskap kommit, jag därefter skall framlägga den läsning och tydning jag själf kommit till, såsom ock hvad mig synes därur böra framgå.

Den förste, som mig veterligen omnämnt denna runsten, är den namnkunnige Johan Bure, runkunskapens återuppväckare, död år 1654. Han omtalar honom såsom till finnandes »wid Gäfle sunnantill». Så enligt Kungliga Bibliothekets pappershandskrift in 8:o: *J. Bure, Sveorum Runæ s. 228.* (Detta efter vänligt lemnad afskrift gjord af D:r R. Geete.) Efter Bure har Johan Hadorph (död år 1693) måhända mellan åren 1676 och 1680 med Ulf Christopherssons hjälp gjort den afritning af stenen, som vi finne i den år 1750 utgifna Bautil. Stenens rum säges där under N:o 1101 vara »På Hämblinge ägor och vägen åt Gäfle». Det är denna Hadorphs uppgift om »Hämblinge ägor», som sedan allt intill våra dagar gått igen hos de fleste af dem som omtalat stenen. Och då först

hos Johan Peringskiöld d. ä. (död år 1720). I hans *Monumentorum Sveo-Gothorum Liber Sextus Gestrice Antiquitates spectandas exhibens* (handskrift i Kungliga Biblioteket) heter det: »På Hämlinge egor wid Gäfle». Likaledes i hans »*Annotationes in vitam Theoderici*, Stockholm 1699, s. 482: »*lapis Hæmblingensis*. Sammaledes har Erik Alrot *) i sin *Dissertatio de Gestrice P. I.* Ups. 1720, s. 37: »*Lapis Hæmblingensis vix octava parte milliaris Gevalia distans*». Likligen gick landsvägen söderut från Gefle då annorledes än nu. Jämväl Olof Celsius d. ä. har i *Acta Literaria Sveciæ*, Ups. 1726, s. 199: »*In pago Hæmblingeby prope Gevaliam*». Så ock N. R. Brocman i *Ingvars Saga*, Stockholm 1762, s. 176: »I Gestrkland på Hämlinge ägor och vägen til Gefle.» Och ännu I. R. Liljegren, *Runurkunder*, Stockholm 1833, har »Gefle. 1049. Hämlinge ägor, vid vägen».

Som redan sagdt, är Hadorph den som först har uppgiften om stenen så som stående å Hemlinge ägor. Att denna uppgift om rummet för stenen icke är enlig med hvad som nu är, är mig vänligen upplyst af Gefle Fornminnesförenings sekreterare, herr lektor K. O. Fyhrvall, som för detta ändamål eftersett Gefle stads hithörande kartor. Jämlikt deras vittnesbörd hör den mark der stenen stått ej till Hemlinge ägor utan till Sörby eller Söderby och har så varit allt sedan denna by af Konung Carl IX åt Gefle stad för evärdelig tid öfverläts. Mycket snart smälte Söderby så helt och hållet in med Gefle att det så godt som utplånades, och så kunne vi väl skönja huru en Hadorph, Celsius m. fl. icke alls veta något om Söderby, endast om Hemlingby. Bättre visste ändå infödda Geflebarn såsom en lektor Elis i Gefle **). Redan i »*Historiske Anmärckningar öfver, och af En dehl Runstenar — Författat uthaf Petter Dijkman den äldre Åhr Christi 1708*» har denne (s. 158): »Gästrikeland. Gäfle stad. Runstenen som til mig är skickad ifrån Lectoren

*) Född i Gefle år 1693. Mag. och Collega i Gefle 1722, Conrector 1725, Eloqu. & Poëseos Lector 1728, Kyrkoherde i Ofvansjö 1742, Prost 1745. Död 1751. (Ärkest: Herdaminne.)

**) Mag. Petrus Elis, enligt Alrot, *Diss. de Gestrice II*, s. 30, prom. magister år 1691 nämnes dets I, s. 25 såsom Eloq. Lector vid Gefle Gymnasium och har jämlikt en Gefle gymnasii protocolsbok vid sagda läroverk åren 1697—1715 sex gånger uppehållit rektorsembetet.

i Gymnasio i Gäfle, Herr Mag. Petro Elis står på södra sidan om Staden på Söderby egor». Lika tydligt om stenens rum uttalar sig ej, en 160 år senare, lektor C. F. Wiberg i sin skrift om »Geflestenen» i »*Gestriklands Runstenar II*, Gefle 1867. Han har där (sid. 1): »Hemlinge-stenen», såsom han hittills hetat, eller Gefle-stenen, såsom han med större skäl bör kallas, då han befinner sig vid stadens södra tull, men på betydligt afstånd från Hemlingeby.» Wiberg har tydligen här endast velat framhålla att stenen på hans tid stod närmare till Gefle stad, med den vidd denne då hade, än till Hemlinge by, och därför, med det närmare grannskapets rätt, borde uppkallas efter Gefle.

Det är dock icke efter närmaste grannskapet i en senare tid som ett minnesmärke som det här förevarande bör uppkallas, utan efter det samhälle och de män som en gång i forntiden reste det och med dess ord ville tilltala samtida och efterkommande. När denna minnesvård restes, fanns måhända icke något Gefle, ännu mindre Gefle stad. Det är å det gamla Söderby mark som stenen varit rest, och troligen har både den som låtit resa minnesmärket, Bruse, och den det vardt rest öfver, Ihilp, begge haft sitt hem i Söderby. Det är, jämte Sörby källa, väl det enda minne som numera är kvar af det gamla Söderby, sedan detta, längesedan afhyst, nästan helt gått upp i Gefle. Af nu nämnda skäl kallas stenen här med sitt forna äldsta namn: Söderby-stenen eller Söderby runsten vid Gefle.

Efter Wiberg har år 1892 herr Eric Ihrfors bland sina, Gestriklands fornminnesförening tillegnade, afteckningar af runstenar inom Gestrikland, (handskrift), jämväl upptagit Söderby-stenen. Han kallar honom »Runsten utom Gefle stads södra tull.»

Härmed har jag på en gång uppnämmt alla dem, som så vidt jag vet, något närmare sysselsatt sig med Söderby-stenen, och redogjort för deras sätt att efter rummet nämna eller utmärka honom. Det föreligger mig nu närmast att redogöra för af dem gifna läsningar och tydningar.

Och då först *Bures*, enligt den afskrift ur K. Bibl: s pp-hdskr. F a 5 in 8:o J. Bure, Sveorum Runæ s. 228, som jag redan nämnt. Bure gifver där

1) först en afskrift af själfva runskriften å stenen med runar;

2) därjämte en öfver runskriften satt omskrift af denna med latinska bokstäfver, svarande mot runarna, och

3) sist en tydning af runskriften på latin.

Jag återgifver här först hans runskrift, (dock icke med runskrift, utan med större latinbokstäfver);

därefter hans omskrifning af runskriften, (med smärre latinbokstäfver);

och sist hans latinska tydning.

Bure har i runskrift så:

× BRUSI . LIT . RITA . S BTIZ . AHUP BRUR .
SIN : IN HON UARþ TAUPR ATAF USI FURþILAN .
KLANS ABTIZ BRUR SIN KUþ HIALBI HONSAL
UKUþS MUþIZ . SUAIN UK OSMUNRT þIZ
MARKAþU . þOBR STALONTI
× HON FURMIZ FRAUKIZI

Han har omskrifvit detta så:

*Brusi lit rita stin äptir Agupp brur
sin In han wart dauðr utaf usi furðilan
glans äptir brur sin . Guð hialpi hans söl
uk Guðz muðir . Swäin uk Osmundr dir
markaðu Dobr.*

Hans latinska tydning låter så:

Bruso fecit scribi saxum in mem. Agubbi fratris sui . Sed hic erat mortuus ex . . . — . . . post fratrem suum Deus juvet ejus animam et Dei mater . Sveino et Osmundus, hi signarunt . . — . . .

Detta är allt hvad Bure låtit oss veta om stenen »wid Gäfle sunnantil». Någon ritning är oss ej lemnad, endast runskriften. Men af denna kunne vi se att stenen på hans tid i det närmaste varit alldeles så som en 50 år senare, då Hadorph ritade af honom. Högra hörnet upptill var redan då borta. På det hela taget har Bure läsit de särskilda runarna rätt, men tagit miste på slingorna, då det sålunda ej var lätt att komma till en tydning som visat sig vansklig jämväl der detta

hinder icke varit. Hvarken om Tavastlandsfärden eller Englandsfärden, som sedan gjort stenen så namnkunnig och så ofta åkallad, har Bure minsta hum. I ett fall vill det dock tyckas som Bure haft stenen framför sig i ett bättre lag än då Hadorph såg honom. Liljegren, Runurkunder, 1049 har: *In han varþ tauþr*; sammaledes före honom Brocman, Sagan om Ingvar, Sthm 1762, s. 176; men Celsius, Acta Lit. Ups. 1726, har endast IN H — — UARþ, och ej underligt, då, jämlikt Bautil 1101, redan på Hadorphs tid här var ett djupt inhugg efter H, som nog ej gjort det lätt att se om på detta följt AN eller ON. Fullvisst är att Celsius ej kunnat se det. Hadorph har ändå tydligen HAN. Men Bure har här HON, och det skulle han knappast haft, om han ej sett det, ehuru det är sannt att utom detta på stenen förekomma både ett *hon* och ett *hons*. Det vill nästan synas som om Hadorph kommit till sitt HAN, emedan han väntat finna det. Hadorph har dessutom tydligen misstagit sig vid ett annat ord: þAIZ, der Bure sett rättare.

Näst efter Bure kommer *Hadorph* med sin ritning af stenen, N:o 1101 i Bautil. *) Vi hafve allt skäl att för denna ritning af stenen vara Hadorph tacksamme, och så mycket mer som hon är den enda vi äga från den tid då stenens venstersida ännu var qvar. **)

Hadorphs runskrift i Bautil visar:

× BRUSILIT//RITAS ——— BTIZ . IHILPBRURSIN :
INHANUARþTAUPRITAF//STALONTI × HANFURMIZ
FRAUKIZI//KUþ HI·IL//BIHONSALUKUþSMUþIZ · SUAIN
UKOSMUNRTþAUMARKAþU + þOR//USIFURþILAN
KLANS I BTIZ · BRURSIN

Om Hadorph gifvit någon tydning af denna inskrift är mig ej kunnigt. Att märka är särskildt hans HI·ILBI.

I Annotationes in Vitam Theoderici s. 482 åkallar *Peringskiöld* d. ä. Hämblinge-stenen bland andra såsom vitne om våra

*) Likligen var denna ritning känd af Ol. Rudbeck före år 1679, då han utgaf Atlanticans första del; där nämnes å sid. 718 »Gestrücklandz Steen 1, 2, 3, 12», alla med namnet *Osmunder*.

**) Hon lär ännu funnits qvar i förra hälften af detta århundrade, liggande lös bredvid stenen, enligt vitnesbörd af en äldre Geflebo, som dock icke sysslat med runskrift. — Om en senare funnen ritning af Celsius, der ock venstersidan finnes, längre fram.

förfäders samfärdsel med England. Således har Peringskiöld åtskilt: FUR þIL ANKLANS. Om han i detta stycke är den förste, har han sedan ofta vunnit efterföljd.

Alrot i Dissertatio de Gestricia, I, 37 omnämner tolf*) af Peringskiöld upptagna (collegit) Gestrikländska runstenar. Af dessa hade Alrot endast hunnit skärskoda (lustrare contigit) tio, bland dem »Hemblingestenen», som vitnar: »Gestricos non tantum terrestribus expeditionibus vires suas exercuisse, verum etiam itinere maritimo sejunctos toto orbe Britannos salutasse». Således: FUR þIL ANKLANS.

Å »Runstenen» — til P. Dijkman — »skickad ifrån Lectoren Elis» kunde somt klart läsas, annat var oläsligt och förnött. Det tyckes här af som om Elis sändt en ritning af stenen till Dijkman, den der själf ej sett honom. Huru som helst funnos i Dijkmans år 1708 efterlemnade handskrift hvarken ritning eller läsning.

År 1726 började Olof Celsius d. ä. att i Acta Literaria Sveciæ utgifva sina så märkliga »Monumenta quædam Sveo-Gothica suis temporibus reddita». Här upptogs nu i främsta ledet Sörbysten som otvetydigt vitnande om att han tillkommit i kristen tid. Här gafs ock för första gången en full läsning och tydning af stenens runskrift.

Celsii läsning är denna, efter hans egen omskrifning af runskriften:

BRUSI LIT RITA S — — ABTIR — H — AP BRUR SIN. IN H — — VARD TAUDR A TAFSTALONTI. HON FUR MIR FRAYGIRI, DO BRUSI FUR DIL ANGLANS ABTIR BRUR SIN. GUD HIALPI HONS AL UK UDS MUDIR. SVAIN UK OSMUNRT DAIR MARKADU.

Hans tydning är denna:

Bruso inscribere curavit l — — — fratri suo. Is in Tavastia obiit. Profectus fuit cum Fraigero, cum Bruso abiret in Angliam fratrem suum inde reducturus. Deus juvet illius animam, et mater Dei. Sveno et Osmundus signarunt.

Det är härvid att märka, först att Celsius ej har P, som här står, utan ett stunget run: B, såsom ock att han alltid om-

*) Mon ej detta »tolv» (duodecim) kommer från Rudbecks »Gestriklands Steen 1, 2, 3, 12», alla med namnet Osmunder (se här ofvan). Bure kände endast 7 Gestrikländska stenar.

skrifver runen þ med D; sedan att han ej skiljer R och det till R vordna Z från hvarandra, utan för båda har R: så här DAIR för þAIZ. Något underligt och ojämnt har han ock FRAYGIRI för FRAYKIRI, ANGLANS för ANKLANS och HIALPI för HIALBI; hans runskrift visar det rätta.

Celsius har rätt redt slingorna, som Bure villade sig på, men för »fur þil anklans» har han med allt sitt ojäfviga skarpsinne ej kunnat värja sig, lika litet som både föregångare och efterföljare. Med hemuld af Celsius varder detta nu för all framtid fullt fastslaget. — Godtyckligt för Celsius DO BRUSI m. m. upp efter FRAYGIRI, för visso med orätt.

Några och tretti år efter Celsius omtalas Gefle-stenen, såsom redan är sagdt, af Brocman i hans Ingvars Saga, Sthm 1762.

Han läser där (s. 176) sålunda:

BRUSI LIT RITA S — — ABTIR IHIAP BRUR SIN. IN HAN VARTH TAUTHR I TAFSTALONTI. GUTH HIALBI HONS AL UK UTHS MUTHIR. SUAIN UK OSMUNRT THAIR MARKATHU THO BRUSI FUR THIL ANGLANS IBTIR BRUR SIN. HON FUR MIR FRAYGIRI.

Och tyder detta så:

Bruse lät rita denne Sten efter sin Broder Iep : och han wardt död i Tawasteland. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder. Sven och Osmund, de märkte, då Bruse for til England efter sin Broder. Han for med Fräker.

Det framgår ej om Brocman själf sett stenen, eller endast gått efter Celsius och Bautil, tagande somt af hvardera. Vid tydningen har han, dock olika med Celsius, en gång ej följt slingorna, för visso med orätt. Med Celsius läser han: *fur thil Anklans*, och för därför ock stenen till sina Westersleds-stenar. Af Tavastlands omnämnande och den ene runristarens namn finner han stenen »icke vara äldre än 1160, men väl något yngre».

En sjutti år efter Brocman gifver Liljegren i Runurkunder (L. 1049) denna läsning:

X BRUSI LIT RITA ST... BTIZ. IHIL BRUR SIN. IN HAN VARþ TAUPR I TAFSTALONTI X (HON

FUR MIZ FRAIKIZI:) KUP HIALBI HONS SELU UK
KUPS MUPIZ. SVAIN UK OSMUNRT PAU MARKAPU
X PO BRUSI FUR PIL ANKLANS. IBTIZ. BRUR SIN.

(I omskrifningen är här nytjadt Z för Liljegrens stora R).

Liljegren har tydligen ej sett stenen, utan endast omskrifvit runskriften i Bautil dock med afvikelser. Underligt är hans IHIL för IHILP. För HIALBI har L. genom tryckfel BIALBI. Lika med Celsius och Brocman har ock han: *fur pil Anklans*.

Några och tretti år efter Liljegren gifver Wiberg i redan nämndt arbete sin redogörelse för »Gefle-stenen» och är han den förste som på samma gång han läser och uttyder stenen därjämte lemnar oss en ritning af honom, denna utförd af N. L. Söderholm. — Wiberg gifver här först en omskrifning af runskriften efter Hadorphs ritning i Bautil och därefter både en svensk och en fransk öfversättning af denna:

Den svenska lyder så:

Bruse lät rista st(enen) — (e)fter Ihilp sin bror. Men han vardt död i Tavastland X Han for ut med Fräkr. Gud och Guds Moder hjälpe hans själ. Sven och Osmund de ritade X Bruse for sedan till England efter sin bror.

Också Wiberg har sålunda, likasom Celsius och Brocman, *fur pil anklans* men skiljer sig från Celsius i tydningen af *ibtiz brur sin*. Då Celsius däri ser ett »*fratrem inde reducturus*» återgifver Wiberg det i sin franska tydning med »*après la mort de son frère*».

Därefter gifver Wiberg den runskrift han å stenen funnit sålunda:

X BRUSI LIT RITA S — — — — BIIR IHILP
BRUR SIN : IN H—N UARP TAUPR ATAUFSTALONTI
HON FUR MI: FRIUKIRI KUP HIALBI HONSALUKUPS
M — — — — — PO B(R)USI FURPIL ANKLANS
ABTIR B. UR SIN.

Likasom Celsius skiljer ej heller Wiberg i sin omskrifning på R och Z. — I TAUFSTALONTI är U tillkommet genom vanvare, likligen genom öfverförsl från det föregående TAUPR: hardt efter har Wiberg själf *Tafstalonti*, såsom ock Söderholms ritning har.

Eget är att Wibergs läsning af stenen stundom rätt märkligen skiljer sig från den åtföljande Söderholmska ritningen utan att Wiberg ens tyckes hafva märkt det. Redan här må således påpekas huru då Wiberg läser HIALBI, Söderholms ritning visar HINLBI, således IN för IA. Hadorph i Bautil har där I-I.

Men Wiberg har icke nöjt sig med att bara läsa och låta afrita stenen. Han har ock vinnlagt sig om att stenen skulle som minnesvård kunna vitna jämväl för efterverlden. »På motion af ordf. i Fornminnesföreningen anslogo Hrr stadsfullmäktige i Gefle 1864 nödiga medel för att uppresas och med nödig omhägnad förse denna runsten som i många år stått lutande och nedsjunken i jorden, ett arbete, som också under ordf:s tillsyn blifvit verkställt.» (Wiberg, Gestr. Runst. II s. 5). Stenen fick nu ett högt underlag af sten och där ofvanpå en spjälhägnad, som visserligen i någon mån fredade för okynne, men tyvärr ännu mer utgjorde ett hinder för dem som ville närmare taga reda på stenens skrift och slingor. Det säger sig därför själf att afritningar, läsningar och tydningar af stenen gjorda efter denna tid och till år 1894 så af mig som andre ej kunnat så strängt granngiftigt företagas och fullföras som saken kräfver, derför de ock här icke heller upptagas.

År 1895 midsommartiden nedtogos ofvan nämnda spjälhägnad och stenunderlag jämte stenen själf, som fördes till Gefle stads kyrka, der han inne i vapenhuset å dess norra vägg fastsattes, på en gång fredad och lätt att läsa; allt detta under ledning och omstyrsel af herr majoren och ridd. G. Nyström, som dessutom ej allenast åstadkommit för ändamålet nödiga medel, särskildt genom hos stadens fullmäktige år 1894 utverkade 200 kronor, utan ock sedermera under år 1895 öfvervakat och omstyrt så huggning som uppsättning af den nya sten som å den gamla stenens rum skulle träda i dess stad. Vid detta tillfälle, då stenen några dagar låg på marken, tog den som skrifver detta, en pappersafklappning, som, sedan hon för de stycken af stenen som saknades, efter äldre uppgifter vordit vidgad

och utfylld, legat till grund både för ristningarna å den nya år 1895 uppsatta stenen och för den redogörelse för inskriften som nu här skall lemnas.

Dessförinnan dock först några ord om den gamla stenen och dess ristningar. Såsom ännu kan ses af ritningen i Bautil har stenen, rödlig gestrikländsk sandsten, från början haft en sju fots höjd och en fem fots bredd, med skäligen raka sidor. Likligen har han på högra sidan upptill varit något högre än på den venstra. I det hela taget hafva nog ristarne låtit sina slingor följa stenens utkant. Denna har dock redan vid den tid då Hadorph tog sin ritning år 1670 varit rätt illa faren. På ena sidan af stenen hade nu den gamle runristaren Asmund, känd från ett tjugutal ännu qvarvarande med hans namn märkta runstensristningar, utlagt sina slingor, denna gång så, att han låtit tvenne ormar (?) nedtill vid stenens fot samman slingrade i en knut från denna stiga uppåt längs hvar sin sida af stenen och då de ofvan mötas, i kors: den ena öfver, den andra under, sänka sina hufvud inåt mot de från den nyss nämnda knuten inom slingornas ram uppstigande båda stjärtarna. De båda halsarne sammanhållas med ett omfäst band, och under de båda stjärtarna leka prydligt några smärre ormar (?) i täcka slingringar. I de två stora hufvudslingorna har Asmund insatt sin runskrift. Börjande vid högra slingans hufvud, således, för slingornas korsnings skull, vid hufvudet till venster, följer han denna slinga utefter stenens högra kant ned till den stora knuten, men ej längre, utan öfvergår där till den stora vensterslingans stjärtända, som fylles med skrift. Nu är halfva skriften gjord; och han öfvergår till den venstra slingans hufvudända, börjande vid hufvudet, här, genom korsningen, till höger, och fyller med skrift denna slinga längs stenens venstra rand ända ned till den stora knuten, der han lemnande henne springer öfver å högerslingans stjärtända följande också henne allt intill ändan. Nu äro båda hufvudslingorna fyllda med skrift, och därmed allt sagdt som skulle sägas. Någon skrift utom dessa å stenen är ej funnen.

Det mon tyckas onödigt att så fullt utmärka skriftens gång, men är det nog icke, då en så utmärkt runkännare, som själfva runläsningens återuppväckare, Johan Bure, i detta mål

gjort ödesdigra misstag. Vileledande voro härvid särskildt de båda nyss nämnde öfvergångarne från hufvudslingorna till motsatta ändslingsor.

Som redan ofta sagdt, är stenen icke mera hel och full som i Asmunds dagar, utan på mer än ett sätt illa hamlad. Redan på 1600:talet var högra hörnstycket upptill borta, och hafve vi om den runskrift som därå var ingen uppgift alls. Af venstersidan, illa faren upptill redan på Hadorphs tid, är under århundradet efter Celsius (och Brocman?) hela den nedre hälften bortkommen. För den skrift där stod hafve vi dock uppgifter af Johan Bure, Celsius (och Brocman?), som själfve sett henne, och därtill ritning af Hadorph i Bautil. Vid redogörelse för runskriften synes mig därför bäst att

först taga till med den runskrift som är qvar af stenen själf,

så med runskriften å den nu ej längre tillstädesvarande vensterhalfvan,

och *sist* runskriften å högra ofvanhörnet, der vi saknande alla upplysningar få på andra vägar söka utmedla henne;

derefter vi så få sammanlägga det hela.

Vi följ härvid i vår läsning samma gång som vi nyss sett Asmund följa i sin runskrift, läsande *från högerslingans hufvud*:

× BRUSILIT//RITAS. — BTIZIHILPBRURSIN :
INH. NUARPTAUPRATAF//STALONTI × HONFURMIZ
FRAYKIZI

från vensterslingans hufvud:

KUPHY²L//BIHONSALUKUPSM ——— + POBR//USI
FURPILANKLANS : ABTIZBRURSIN

I ett och annat afvika här än den ene, än den andre af mina föregångare från denna läsning.

Johan Bure har i inskriftens första början flere ordskiljande prickar (.) som hvarken finnas å stenen nu, ej heller någon annan sett där. Men hos Bure, som väl har × framför BRUSI, saknas samma märke efter LONTI, såsom ock + framför PO. Framför IHILP har Hadorph ett skiljande |. Hellre skulle jag här kunna tycka mig skönja ett ×. Men ingen annan har här sett hvarken det ena eller det andra.

Eljest är här mesta osämjan om	IHILP
Bure läser här	AHUP
Hadorph	IHILP
Celsius	—H—AP
Brocman	IHIAP
Wiberg	IHIIP

Om det börjande A är här Bure ensam; kännestafven till A är här nog intet annat än samma sänka i stenen som för Hadorph tett sig som i och för mig ibland skymtat som ett × H och P äro alle ense om; värre är det med IL, som dock äro vissa. Mer än halfva L skönjes fullt tydligt än i dag; endast är själfva dess fäste vid hufvudstafven bortfrätt. Celsii A-känne i AP är endast en urflisning, både för kort och för bred för ett A-känne. Huru Brocman fått sitt IHIAP vet jag ej, likligen halft ur Bautil, halft från Celsius. Mig vill det synas som ligger i Brocmans IHIAP något som starkt talar för att han ej själf granskat stenen, om han ens sett honom.

Framför IHILP läser Wiberg BIIZ, Celsius (och efter honom Brocman) ABTIZ, medan Bure och Hadorph endast sett BTIZ. Mot Wiberg bör påminnas att båda kännestafvarne till T ännu äro halft kvar på stenen; men, då den stränge och grannsynte Celsius har ABTIZ, kan detta endast vara därför att han här verkligen sett kännestafven till A, som då sålunda ännu kunnat skönjas. Foten af A synes ännu, men mer törs jag ej säga att jag funnit.

Efter IHILP läser Bure INHON, Hadorph INHAN, Celsius INH —, Brocman INHAN, Wiberg IN H — N. För visso hafva här både Bure och Wiberg rätt, hvar och en för sin tid. På Bures tid har här ännu stått HON. Mot en tio, eller elfva, HON, HONS å 21 kända Asmundsstenar finnes endast ett HANS, L. 260. Bure skulle ej heller, som redan sagdt, af sig själf kommit på att läsa HON, hade det ej tydligen stått där. Celsius såg där endast H, och detta ehuru N än i dag kan skönjas, om ock ej på långt när så tydligt som efter ritningarna i Bautil och hos Wiberg. Men O var nog borta redan vid Hadorphs tid. När Hadorph sedan här läste HAN, var det nog genom ett misstag, men så lockande att Brocman,

som eljest följer Celsius, här med Hadorph läste HAN; sett det har han ej.

Efter SIN har Hadorph :, Söderholm =; det rätta ligger mellan båda, då de båda trinda prickarne därjämte utbreda sig åt sidorna.

TAUPR A hafva alle: Bure, Celsius, Wiberg; endast Hadorph har orätt I.

Efter HONFUR läsa alle från Bure till och med Brocman MIZ, endast Wiberg har den underliga uppgiften att här står MI::; Söderholms ritning har endast MI. Wiberg (smst. s. 5, not 3) säger: »runstenen har dock endast MI med svagt märke efter en staf». Tvärtom äro kännestafvarne till Z vida tydligare än hufvudstafven, som, ock han, är fullt tydlig nedtill, om ej upptill. Wibergs och Söderholms afvikelse här från föregångare är ojäfvigt ett misstag.

Det samma gäller ock när de tre hardt efter följande runarna af Wiberg och Söderholm återgifvas med FRI, medan både Bure och Celsius såsom ock Hadorph i Bautil hafva FRA.

Celsius ensam har FRAYKIZI med Y, således med en prick i U. Ingen annan än Celsius har sett denna prick. Icke heller jag har kunnat fullvisst skönja honom. Men för den grannsynte och pålitlige Celsius kan han år 1726, således för 170 år sedan, fullväl varit att skönja, skulle han ock nu alls icke stå att finna. Det är med Celsii hemuld jag därför här läser FRAYKIZI.

HY²LBI eller H I-I LBI läser utom Hadorph ingen mer än jag. Det är genom honom jag först kommit att rätt märka på detta I-I. Ända till sista tider har jag med Bure, Celsius och Wiberg här läsit IA, först emedan jag innan jag kom att sysselsätta mig med Ockelbo-stenen ej kände till någon runmynd II eller I-I lika med U, Y, och jag vet ännu icke att han någorstädes är af någon utom mig hvarken vederkänd eller ens påpekad; sedermera af vana.

Hvad ljudvärde Hadorph gifvit åt I-I tror jag ej vara att få veta numera. Men att detta ej kan vara annat än Y synes mig framgå af en jämförelse med Lund-stenen L. 1050, B. 1100, visserligen icke ett verk af Asmund Kårason, men af en samtida och ur hans flock. Där ter sig ett omisstydligt HYLBI

ehuru väl det är sannt att Celsius (Acta Lit. Sv. 1726, s. 215) här läser HIALBI och att Bautil här har ett I med ett där-
imot lutadt A, således HIALBI*). Men Wiberg (Gestr. Runst. s. 3) läser H(UL)BI och jämväl Söderholms ritning har där ett U snarlikt Bautils, men ändå ej det rätta, ty efter en afklappning jag tagit år 1886 står där ett högt något R-liknande U, upptill bredare och stunget. Tvenne villande sänkor gå tvärsöfver: af den nedre hafva Celsius och Bautil fått sitt A-känne. U:ets topp, som är något matt, har vordit öfversedd, och på så sätt kan där än i dag när som helst läsas IA. Ymärket eller stynget upptill i U, har ingen märkt, och ändå skönjes det starkt när hela U:et tages i åskodning, ehuru en liten urflisning omkring och nedåt för en stund kan göra en oviss.

Trenne andra vitnesbörd för *hylpi*, och som mig synes fullt omisstydliga, lemnas oss af Kallersta-stenen (vid Linköping) i KUP: HIULBI, Varby-stenen, L. 1116 i GUP: HIULBI: och Söderby-stenen i Orkesta L. 504 HUILBI: KUP: **). Dessa HIULBI och HUILBI kunna efter mitt skön ej gerna vara för annat än *hylpi*. — Men är det så, då är nog ock i L. 147 (D. I, 179) KUP HULBIN för *guf hylpin*, i L. 925 (B. 718) KUP·HU²LBI för *guf hylpi* i L. 939 KUP·ULBI för *guf (h)ylpi* och å Koltorpstenen (Dybeck, Runa f:o, s. 58, pl. 14, n:o 13) KU²p HU²BLI eller hellre HY²BLI, ***) (om || för I·I för Y?) för *guf hylpi*. Men hvarför låta i: omljudet gälla endast vid ordet *hialpa* och hvi ej jämväl vid alla andra motsvarande fall i yngre runskrift, till och med vid Rökstenens URpI, UAZIN, som nu fränkännas det (Paul, Grundriss I, 517)? Mig vill synas, som om Rydqvist i sin utsago (S. S. L. I, 362) att »öfvergångsljudet», hvad inpf. konjunkt. vidkommer, varit, så långt man kan spana tillbaka, främmande för hela den svenska verbal-böjningen, väl må hafva fullt rätt för tiden från år 1200 vid lag, men för äldre tider och runmålet icke allenast saknar

*) Också Bure (Sveorum Runæ s. 231) läser HIALBI.

**) D. II, 147 har här för H ett A, men detta är nog intet annat än en skiftning af fornrunkst H.

***) Också här står A för H, för visso af samma skäl som nyss är sagdt vid tal om D. II, 147.

nödig hemuld, helst i runskrift endast ojämnt utmärktes omljud, och här förevarande fall, »ipf. konj», därtill så sällan kan förekomma, utan jämväl motsäges af här framförde fall, åtminstone sex af dem, med Y, IU, UI, alla från det nuvarande Sveriges östra fastland. Märkligt nog har Rydqvist der han (S. S. L. s. 198, 199) redogör för *hialpa*, icke ett enda af här ofvan upptagne fall och det ehuru åtminstone fem af dem voro att finna i »Run-Urk.», derur han åkallar flere fall af »pres. konjunkt.»

För Hadorphs I·I, hvad detta nu än må innebära, talar ock Söderholms redan omnämnda IN. Söderholm har sålunda ej kunnat å stenen återfinna det A-känne som hans medarbetare Wiberg där ville finna och trodde sig finna. Och han hade rätt däri, ty visserligen tyckes en fördjupning liknande ett A-känne utgå från pricken mellan båda stafvarna hos Hadorph fram till följande hufvudstaf, men först går detta känne en liten mon för långt, liksom halft in på själfva hufvudstafven, der det ändas med en rundning, därefter att nämna är detta känne icke så mycket en fördjupning, en huggen ränna, som det borde vara, utan något mera för ögat än för handens känsel skönjeligt. Det framgår ock öfver en afflisning som från toppen af vensterstafven i Hadorphs I·I snedt drager sig ned till pricken mellan de båda stafvarna, därefter framgår öfver den andra stafven och först ändar vid det efterföljande L. Det är från öfre kanten af denna afflisning som Söderholm fått sitt N-känne, en utväg till läsning som väl ingen kännare af vare sig runskrift eller runmål kunnat här godkänna.

þOBR//USI är ett rum som de fyra runlärde, Bure, Hadorph, Celsius, Wiberg, hvar och en tagit på sitt olika sätt. Bure är den ende som fullt rätt läsit þOBR USI, ehuru han genom misstag om slingorna kom att föra det ena stycket åt ett håll, det andra långt bort åt ett annat. Men Hadorphs ritning i Bautil visar här þOR//USI, då åter Wiberg—Söderholms har þOB//USI; Wiberg själf läser þO B(R)USI, således med ett R som skulle vara öfverhoppadt och som han inskjuter. Celsius läser þO BRUSI, men det visar sig att hans R endast är en slags helsing-run utan hufvudstaf: Celsius har således ej sett denna, ehuru han står där ännu i dag fullt tydlig,

endast något för nära till det föregående B, som han, i de båda bogarna af B, löper samman med.

Efter ANKLANS står : alldeles som efter IHILPBRURSIN, de två enda : i hela inskriften, så vidt nu kan ses. Af dem har Wiberg det efter IHILPBRURSIN, men icke det efter ANKLANS; Bure intetdera; Hadorph och Celsius lika IHILPBRURSIN : men ANKLANS !

Efter ANKLANS : följer ABTIZ. Hadorph är här ensam om IBTIZ. Efter detta följer hos alla, utom hos Wiberg—Söderholm, BRURSIN. Wiberg har här B. URSIN, å Söderholms ritning . RURSIN. Det är sannt att en afflisning öfver BRU gör särskildt R rätt otydligt, men dock skönjes ännu på stenen genom en mörkare färg fullt känneligt medjan af R:ets både hufvudstaf och särkänne. *)

Jag har här lyktat min redogörelse för runskriften å det stycke af Söderby runsten som ännu är kvar. Jag skall nu öfvergå till runskriften å det bortkomna vensterstycket för att ur lemnade uppgifter söka få fram den läsning där monde hafva varit. Till vägledning hafva vi här endast *en* **) ritning, Hadorphs i Bautil, och tvenne läsningar, Bures och Celsius. De äro redan ofvan framlagda. Jag skall här låta dem följa jämte hvarandra.

Bures: UPIZ . SUAIN UKOSMUNRT þIZ MARKAþU .

Hadorphs: UPIZ . SUAIN UKOSMUNRT þAU MARKAþU

Celsius: UPIZ I SUAIN UKOSMUNRT I þAIZ MARKAþU I

Det kan icke vara tu tal om att Celsius þAIZ här är det rätta, och att þIZ och þAU må vrakas. Mindre visst är om stenen efter OSMUNRT och MARKAþU haft de I som Celsius där har och som hos Hadorph saknas. Men å andra sidan är det ej troligt att den strängt varsamme Celsius skulle efter och emot Hadorph hafva upptagit dem, om han ej varit fullviss på att de stode där. Allt detta öfvervägd tror jag det bort-

*) Ej så få ojämnader hafva här varit att påpeka hos Wiberg—Söderholm; och ännu flere hade kunnat och måhända bort framhållas. Så mycket större skäl är det att omnämna att efter uppgift Lektor Wiberg icke sett väl, utan rätt ofta nödgats se med andras ögon, här Söderholms.

**) När detta skrefs, kände jag ännu icke Celsius ritning.

komna vensterstyckets runskrift vara att sätta alldeles efter Celsius sålunda:

UPIZ I SUAIN I UKOSMUNRT I þAIZMARKAþU I

Återstår nu närmast att utröna hvad runskrift varit å det före Bures tid bortkomna högerstycket. Här finnes ingen ritning, ingen uppgift att gå efter. Dess bättre är här det bortkomna af runskriften icke något längre stycke: vi skönje till och med att det icke kan hafva varit något annat än som »(s)ten denna»; men detta »(s)ten denna» kan i runskrift te sig på margfaldig måte. Här kan hafva varit *stain þinsa*, *stin þinsa*, *stain þinso*, *stin þinso*, *stain þina*, *stin þino*, *stain þansi*, *stin þansi*, *þani*, *þana*, och måhända på ännu flere sätt.

Huru skole vi då bära oss åt för att finna hvilken af dessa vägar att med runar skrifva »sten denna» här varit följd? Dessbättre är den ene af de två som rist denna runsten, Asmund, en mycket känd runristare. Vi hafve, som redan sagdt, ännu af honom, utom Söderbysten, en 20 andra runstenar. Måhända kunne vi af dem finna huru han här skulle skrivit »sten denna». Låtom oss se till:

L. 107 Upsala domkyrka: a) RITA I STIN : þINO — OSMUNTR I IEK IAL

b) — TA . STINþINO

L. 187 Gamla Upsala: RAISTI . STAIN . þINSO — ASMUNRT . RISTI

L. 188 Gamla Upsala: RITA STIN þINI . — OSMUNRT RISTI

L. 211 Danmarks S., Vedyxe: RITA STAIN þINO — OSMUNTR KARA SUN MARKAþI

L. 70 Gryta S., Ölstad: RITO STIN þINO — OSMUNTR HIU .

L. 90 (89) Balingsta S., Måstad: RITA STIN þINO — OSMUNRT RISTI . RUNOZ

L. 756 Holms S., kyrkogården: RITA STIN þINA — OSMUNTR.ITSIRUNAZ

D.^s II S. 33 Skånåla S., kyrkomuren: TA STAIN þI — — AOSMUNTR KLA (? kr) MARKAþI

L. 508 Frössunda S., kyrkodörren: RT . STAIN þINO . — OSMUNR MARKAþI RUNAZ RITAR

L. 525 Lunda S., Ängeby: RASA STAIN þINO . — OSMUNTR MARKAþI

L. 308 Funbo S., Lund: RAISA : STAIN + PINO — OSMUNT. MARKAþI

L. 311 Funbo S., Skallerö: RAISA : STAIN PINO — OSMUN..

L. 258 Vendel S., Åbyggeby: RITA STINO — OSMUNT. RISTI

L. 260 Tierp S., kyrkogården: RITA STINO — OSMUNTR RISTI

L. 1053 Valbo S., Järsta: RITA STAIN PINO × IN OSMUNTR . KARA SUN . MARKAþI × RUNOZ RITAZ

L. 1052 Valbo S., Fläräng: RITA STAIN PINO — SUAIN OUK OSMUNRT . MARKAþU STIN PINO

Jag har här upptagit alla de mig kända Asmunds stenar, der vi kunne veta att Asmund skrifvit »sten» eller »sten denna», och huru. Vi finne då att Asmund af 19 fall skrifvit

STIN 6, STINO (: stenar) 2 gånger

STAIN 9 gånger

af 15 fall skrifvit

PINO 12 gånger

PINSO 1 gång

PINI 1 gång

PINA 1 gång.

Flertalet fall tala sålunda för att Asmund här å Söderby-stenen skrifvit STAIN PINO. Ännu vissare härom varde vi, om vi lägge märke till att Asmund å alla de stenar der han som här å Söderby-stenen nytjar ordet MARKA, också skrifver STAIN PINO, med det enda undantaget att å Flärängstenen jämte STAIN PINO ock finnes ett STIN PINO. Vi kunne sålunda med mycket goda skäl taga för visst att å det bortkomna högerstycket varit att läsa TAINþINO.

Lägge vi nu alla de sålunda ofvan vunna läsningarna samman, finne vi, att å Söderbysten bör från början hafva varit denna inskrift:

× BRUSILIT//RITASTainþinoABTIZIHILPBRURSIN : INHONUARþTAUþRATAF//STALONTI × HONFURMIZ FRAYKIZI

KUþHYL//BIHONSALUKUþSMUþIZ : SUAIN : UKOS MUNRT : þAIZMARKAþU : + þOBR//USIFURþILANKLANS : ABTIZBRURSIN.

Närmast föreligger nu att framlägga *min* tydning af inskriften. För föregångares tydningar har jag ofvan redogjort. I det hela taget hafva de ej väl utfallit. Ej många af våra runskrifter hafva så gäckt våra lärde som denna. Att Bure midt i sin tydning nöddes släppa tag, hvem undrar därpå då han, villad af slingorna, fann att brodern Ihilp dött af — *usifurthil-lan!* Först en hundra år efteråt djärfdes den skarpsinnige Celsius taga i tu med den vådliga inskriften; men huru skilde han sig därifrån? Jo, så, att sedan Bruses broder dött i Tavastland, Bruse själf för att återhemta honom derifrån hade att — fara till England! Underligt är det nog ock, då det heter, att den ene brodern gaf sig i väg till Tavastland, då den andre for till England — för att återhemta honom. *) En fyrty år senare lemnar Brocman samma tydning. Också nu far Bruse till England för att hemta den i Tavastland döde brodern, endast med så mycket mera trefnad som han på färden får följ — med Fræker : Fröger. (Detta genom en godtycklig omflyttning). — Liljegrens ordskilnad visar att han tydt lika som Brocman. — Först Wiberg, som också följer Celsius, får ändå (år 1867) någorlunda ihop det, åtminstone i sin franska öfversättning: »Bruse partit pour l'Angleterre après la mort de son frère». Bruse far visserligen ock nu till England, men icke för att på den vägen hemta en död man från Tavastland. Wiberg har sålunda, om än ej med de rätta medlen, kunnat frälsa oss från den för allt vanligt färdevett så motbjudande vägen från Gefle till Tavastland öfver England. Men det värsta återstår: att jämlikt fornmålets lagar försvara hela Englandsfärden. Kan FURþILANKLANS vara detsamma som »for till England»? Nej! ogörligt! »Till» är i runskrift TIL, och aldrig þIL. Härmed faller hela spöket med Englandsfärden. Söderby-stenen har ej ett ord om en slik färd. Söderby-stenen är icke alls någon »Vesterledssten». Där talas bara om en enda färd och det är Ihilps och Frögers färd till Tavastland. Han har ej ett ord om att Bruse farit åt något håll, hvarken åt England eller Tavastland, så visst det än är, ehuru genom en an-

*) Troligen har Celsius o. a. så tänkt sig saken, att medan Ihilp for till Tavastland och dog där, for Bruse till England att därifrån hemta en annan, onämnd broder. Denna rätt osannolika tolkning har dock ingen af dem tydligt framhållit.

nan tydning än den hittills vanliga, att jämväl Bruse varit med på Frögers och Ihilps färd till Tavastland.

Men hvad står där då? hvad är då FURPILANKLANS?

Det är, så vidt jag kan se, ingenting annat än FURPI LANK LANS eller *fyrpi laank lanss*, som åter är för ett *fyrpi laipang lands*, det är »förde lands ledung». Ihilp eller Ehilp förde under öfverhärforaren Fröger Tiundalands ledung till Tavastland; då Ihilp där dött, efterträdde honom hans broder Bruse som Tiundalands ledungs höfvidsman. Annat kan där ej vara sagdt, ehuru sannt är, att *föra* i denna märkelse, *ducere*, ej är lätt att påvisa i vårt äldre mål.

Sedan jag sålunda så godt jag kunnat, sökt utreda den knut som efter mitt skön så länge stått i vägen för en tillfredsställande tydning af Söderby-stenens inskrift, skall jag här framlägga samma inskrift

1:o) först i runskrift men med orden åtskilda och med utfyllning der en run står för två, : A.

2:o) sedan i latinskrift så som Asmund själf *monde kunna* tänkas hafva skrivit henne, om han nytjat latinskrift : B.

3:o) sist i nysvensk öfversättning : C.

A.

× BRUSI LIT RITTA STAIN PINNO ABTIZ IHILP
BRUUR SINN : INN HONN UARÞ TAUÞR A TAFSTA-
LONTI × HONN FUR MIZ FRAYKIZI

KUÞ HYLBI HONS SALU UK KUÞS MUÞIZ I SUAIN
I UK OSMUNRT I ÞAIZ MARKAÞU I + ÞO BRUSI FURPI
LAANK LANSS : ABTIZ BRUUR SINN

B.

*brusi let retta stæin þenna æptir ihilp brouur sinn : enn
hann varþ dauþr a tafstalandi : hann for mer fraygeri*

*guþ hylpi hans salu uk guþs moþir, suæinn, uk asmunrd,
þæir markapu + þa brusi fyrpi laang lanss æptir brouur sinn.*

C.

*Bruse lät resa denna sten efter sin broder Ihilp. Ihilp
vardt död i Tavastland. Han hade farit dit med Fröger.*

*Hulpe Gud och Guds Moder hans själ! Sven och Asmund
markade. — Bruse förde då lands ledung : efter sin broder.*

Både vid ordskilnaden (A) och omskrifningen (B) lär nog åtskilligt vara att påminna. Allra först vill jag här dock hafva sagdt att om Asmund (som klerk?) någon gång skref svenska med latinska bokstäfver, jag ej tror att denna hans skrift så mycket skilt sig från hans runskrift som här hos mig i B. För visso har vår svenska latinskrift länge mera liknat runskrift. Däraf länge skrifningar som *Ubsola* för Upsala, »*Pitingæby* (1339) eller *Pydingaby*» (Styffe, Sk. u. U.), nu Penningby, *Datmarka* (1316), *Danamarka* (1449), nu Danmarks socken (Dsst.), jfr. SUIT, L. 925 för *Svend*, MITR å Piræus-lejonet för *mendr*. Det enda vi kunne vara visse på är att Asmund ej skrivit Z, utan antingen R efter andras uttal, om icke ibland hans eget, eller likligen hellre S som i UAS, UASU. För visso skref i det hela taget Asmund alltid ljudrätt, ljudjämligt, fonetiskt, d. v. s. efter hans uttal, så vidt han skönjde helt likt alla andras, ännu ej stadgadt, stelnadt, utan flytande, med öfvergångar, slika som lifvet allestädes ter dem. Så skrifver han än BRUPUR, L. 308, 756, än som här BRUR, det der helt visst är för ett uttaladt *brouur*, jfr hans FAUR, L. 1053. — Sitt eget namn: *Asmund* skrifver han efter flere olika uttal, mest OSMUNTR, en tio gånger. Här som vid fyra andra tillfällen OSMUNRT. Det är för många gånger för att kunna vara missrist. Jag har därför i B återgifvit det med *Asmunrd*. Ej kan *rd* här gerna vara en omflyttning af *dr*. Här mon vara ett bakefter uttaladt *Asmunr* (OSMUNR, L. 200, 508) tillkommet *d* som i *Sven-d* : SUIT, L. 925? Eller monne medkommet från ett efterhängdt *inn*, vordet *ind*, i ordföljder som *Asmunr ind snialli*, sammandraget till *Asmunr'd snialli*? Helst ser jag här en ljudomkastning. Celsius (Acta Lit. Skd. 1726, sid. 196) tillviter Asmund »scribendi imperitia». Likligare tyckes mig att Asmund för sin tid både skref och talade eller åtminstone hörde mycket väl. Ej hafva alla tider samma smak för

att allting skall vara bara på ett sätt. — I LANK har jag, som redan är sagdt, sett ett *laang*, i ordföljden *laang lanss* redan i forntiden utdraget ur ett äldre *laipang lands*, som eljest på Asmunds tid nog het *laipang lands*; så måhända som hos oss jämte *förstuga* qvarstår *farstu*, det der ej alltid väl låter utbyta sig mot *förstuga*.

Kännare af våra runskrifter skola för visso snart märka, huru som denna Söderby runskrift i så måtto skiljer sig från andra som hon ej bara är en minnesskrift af okände öfver okände, utan något vida mer. Här talas tydligen och ovedersägligen om en ledungsfärd till Tavastland utgången från svenskt land och således påbuden af dem som då styrde Svearike. Endast konungen kunde »bjuda ut ledung sin», själf eller genom sin jarl. Men hvem var nu Svearikes konung? och när timade detta? Ja, det är det ledsamma i saken, att vi därom vete rätt ingenting. Vi kunne att börja med visserligen säga att det var mellan åren 1000 och 1250, under någon af konungarna mellan Olof Eriksson och Birger Jarl, men det är en skäligen lång tid med rätt många både konungar och konungaätter. Vi kunne slå af några årtionden på båda ytterändarna, men vinne därmed ej stort. Tydligen har denna härfärd ingått som led i en rad af flere dylika som alla haft till mål att åt den romerska kyrkan vinna det nuvarande Finland, men som vi af egna källor hittills endast känne, när de genom större segervinningar under fräjdstore män fäst sig i vårt minne. Att här omtalade färd haft ett kyrkligt ändamål, åtminstone förburet, det kunne vi vara visse på, bara därigenom att alla härnadsföretag österut från Sverige under denna tid som vi känne till, haft det och ej gerna kunnat hafva annat. Men vi hafve ett särskildt vitne därom i den man som samman med Sven rist vår Söderbysten, den fromme klerken(?) Asmund Kårason, som aldrig glömmet att, der stenens utrymme tillåter det, »modo spatium in lapide permittet» (Celsius), åkalla Guds och Guds Moders hjälp för den dödes själ. »Christianum et strenue papizantem hominem» säger Celsius honom hafva varit, och det är ej troligt att denne man, som tyckes haft sin gerning i Upsala, att döma af de runstenar som allt omkring där ännu bära hans namn, skulle hafva lemnat en näjd der han

länge verkat, den unga uppsvenska kristendomens hufvudstad, för att draga bort till det aflägsna och kulna Valbo och näjden kring Gefle, hade ej ett stort både lysande och lyftande mål ryckt honom med sig: de Tavastländske hedningarnes kristnan, deras frälsning åt Gud och Guds Moder. Konungen hade budit ut Tiundalands ledung. Till ledungshamnen i Gestrikland, i Tiundalands rodh, strömmade »kristmän, korsmän, konungsmän» och med dem Asmund. Under Ihilp (från Söderby?) sammades Tiundalands-skeppen. Men ock från andra land, från Attundaland, Södermanland och flere kommo ledungsskepp, och när alla kommit, bar det en dag af under Fröger till Tavastland, måhända till samma portus Tavastorum, der för samma ändamål, Tavastlands kristnande, en gång senare jarlen Birger landade med sin skeppahär. Hvad skada att vi om Fröger och hans Tavastlandsfärd ej vete mera! Har Fröger haft framgång? Har han nått sitt mål? Knappast. Då hade troligen ej Birger haft att återupptaga hans gerning. Då hade ej Asmund återvändt med Bruse, sedan Ihilp dött. Men när var detta! Ja, den som det visste! Lärde män hafva på olika grunder därom uttalat olika domar. Celsius säger att då Tavasternas land här nämnes, bör det ej vara vanskligt för de häfdakunnige att tälja oss minnesmärkets ålder. Ej mera. — Brocman (Ingvars S. s. 176) säger stenen »icke vara äldre än 1160, men väl något yngre». Skälen lösa. — Wiberg vill föra »stenens uppresande till medlet af 1200-talet», detta emedan därå talas både om Tavastland och England, och Birger Jarl både kämpat i Tavastland och legat i medlingar med engelske konungen Henrik III. — I Ant. Tidskr. f. Sverige, X, Sthlm 1887—1891, s. 65 talar S. Bugge om »de svenske Indskrifter, der nævne Frøygeir, altsaa fra omkring Aar 1030.» — Vi få sålunda här tre rätt olika uppgifter om tiden: åren 1030, 1160, 1250. Här är ej lätt att välja, och jag afstår alldeles från valet. Minst att hålla sig till är nog Wibergs år 1250. Dess hufvudgrund: *fur pil anklans*, har ock fallit. Från runskriften ensam sedt känner jag mig mest hogad för Bugges år 1030. Men är det åter troligt att från samma Tiundaland der en sjutti år senare hedendomen under Blotsven ännu stod stark och frodig, ett korstog kunnat utgå redan under k. Anund Jacob, och att en

kristen runristarskola då hunnit verka så länge och så ymnigt som Asmund och andre i allt Tiundaland och landen omkring. Mig tyckes att därtill tarvas en rätt lång tid efter Blotsven, och så drages jag af bort åt Broemans 1160, fast ej af Broemans skäl, bort till k. Erik Ödvardssons dagar, då tydligen en ny tid kommit med kristen värma och tro, kraftig till dåd och död för Krists sak. Och hvarför skulle ej Erik, återkommen från Finland och Åbo, der allt gått väl, kunnat afsända en Fröger med en här till Tavastland för att där göra det Erik själf gjort i Finland, ehuru vi icke fått höra något därom? Jag vill imellertid som sagdt icke göra något val i saken; skjuter henne hellre under framtidens dom. Mest väntar jag mig af runristaren Asmund. Måhända skall det en dag gå att närmare utstaka tiden för hans lefnad och gerning. Bara några nya goda fynd, och det kan vara gjordt.

Kan jag imellertid sålunda icke gifva något svar på det spörsmål som nu ligger oss närmast, det om tiden för denna minnesvård och de händelser där omtalas, så vill jag dock tro mig hafva ådagalagt att stenen varit väl värd att tillvaratagas, att denna sten är ett blad i vårt svenska folks och rikets häfder, det första, det enda på en gång inhemska och samtida minnesmärket från själfva början af en rörelse som under århundraden från helge Eriks dagar till den store Gustaf Adolfs allt jämnt förde vårt folk framåt, vidgade vår odling, tryggade vårt lugn och byggde oss vägar och bryggor till marker för än större gerning. Att sedan efter den tolfte Carls tid under en vanmäktig frihets mörka dagar, ett ögnablick upplysta af den hugstore Gustafs snille, denna väldiga bölja åter brådt sönk till intet, gör det ej mindre hugväckande att här lyss om ock bara till ett stänk af henne från den gång då hon först brusade fram.

Gefle, i julmånaden 1896.

K. Hj. K.

Efterskrift.

I.

Sedan ofvanstående var skrifvet, har jag kommit i tillfälle att taga kännedom om en skrift af Kanslirådet m. m. D:r F. Sander: Marmorlejonet från Piræus med nordiska runinskrifter. Stockholm 1896. Hr Sander redogör för lejonet, dess runristningar, huru de af Rafn och mig vordit tydda, och lemnar så själf en ny tydning af dem, dervid han likasom före honom Rafn finner dem, åtminstone högerslingan, vara gjorda af en Asmund, snart af Sander gjord till en och samme med vår ofta omnämnde Asmund Kårason, markaren å Söderbysten vid Gefle, som ock å några andra i Gefle-näjden, deribland Järfa-stenen. Å denna sistnämnda förekommer ett enstaka *ASATAI-MUNT*. S. tyder detta så: *då satt Emund* och utlägger detta sedan till: *då var Emund konung*. Då denne Emund icke gerna kan vara någon annan än Anund Jacobs broder, Emund gammal, hade vi därmed ock fått veta vid hvad tid vår Asmund Kårason lefde: han lefde i konung Emund Olofssons tid. »Enligt hvad man antager regerade han under få år efter 1051 eller 1052». (Sander). Vid denna tid skulle sålunda Järfastenen vara tillkommen, och likligen ock de andra gestrikska Asmundsstenarne. — Därmed visste vi då ock tiden för Frögers, Ihilps och Bruses färd till Tavastland, och det var just detta som vi så gerna ville veta. Vete vi det nu? Knappast. Dertill äro de grundvalar Sander här byggt på allt för lösa.

Det är i hufvudsak tvenne af herr Sander framsatta nya yrkanden som här vidkomma oss:

1:o. *Asmund Kårason har å Piræus-lejonet ristat dess högra runslinga.*

2:o. *Samme Asmund Kårason har i konung Erik Olofssons tid markat Järfastenen.*

Låtom oss närmare tillse dessa yrkanden, och då först det första, ehuru sannt är att detta, om Asmund huggit eller icke

huggit en runristning som vi ännu ej vete när hon tillkommit, ej kan mycket gagna oss, då vi vilje veta om Asmund och hans runristningar och därmed Söderby-stenens Tavastlandsfärd äro att föra till k. Emunds tid eller icke. Men så mycket hafve vi redan sysselsatt oss med Asmund Kårason att vi gerna ville vara på det rena jämväl med hans lif och gerning, ej bara med hans lifstid. Det varder en helt olika syn på Asmund som människa hos den som af Sander får höra huru Asmund »född under konung Olof Skötkonung gick som varing till By-sanz mot slutet af 1030-talet och deltog i utsökningsblokaden mot Athenarne», »åter hemma i Sverige i början af 1050-talet» och hos den som med mig i Asmund ser en from kristen klerk (på Erik den heliges tid?) varmt nitälskande för kristendomen och jämt vänd i bön till »Gud och Guds moder». Det är märkeligt att Sander kunnat icke vidröra detta för Asmund så egna drag som redan så starkt stötte Celsius. Låtom oss därför och sedan saken nu kommit på tal göra det spörsmålet: *Har Asmund Kårason å Piræuslejonet ristat dess högra run-slinga?* Vi kunne tryggt svara: *nej!*

Och det först af det hufvudskälet att, der först Rafn år 1856 å Piræus-lejonet läste ASMUTR : HIU och efter honom Sander år 1896 läser OSMUN(T)R HJAK ingalunda stått hvarken det ena eller det andra, utan så som jag mångfaldiga gånger, särskildt hela sommaren 1896 och nu senast i Jan. 1897, af själfva den gipsafgjutning som genom Kanslirådet Sanders egen vackra gåfva kommit till vårt svenska nationalmuseum i Stockholm, hunnit förvissa mig: + IUFUR × RU —. Således Iofurr, Jäfver, ej Asmund.

Jämväl Hansens afritning af lejonets runristningar (1885—86) har fullt otvetydigt + IU.../(R) × RU. Framför IU står ett + såsom ofta i runskrift; närmast att jämföra är här Baut. 86. Framför detta åter står det lilla tvärstycke af runskriftens ram som sammanbinder dess ofvan- och nedanstycke. Af tvärstycket gör Rafn ett A, Sander ett O; af korset, +, göra båda ett S; därefter följer ett I, som begge göra till M; ett M står där dock icke, hvarken å gipsafgjutningen eller hos I. T. Hansen, men väl å den från hans afritning tagna foto-

litografiska kopian, som i mycket både genom tillägg och frångag skiljer sig från sin hufvudskrift *).

Ehuru det nu sålunda för mig är en till fullo afgjord sak att å runlejonet ingen *Asmund*, och än mindre någon Asmund Kårason är nämnd såsom den der skulle hafva ristat dess högerslinga, så mon det ändå, enär både Rafn och Sander här läsa Asmund, och två vitnen ju väga mer än ett, ej vara ur vägen att påpeka något som, åtminstone för den runkunnige, bör till fullo ådagaläggas att, om ock en Asmund vore som runristare nämnd å runlejonet, denne dock icke kunde vara vår Asmund Kårason. En sak som mycket snart uppenbarar sig för den som något sysslat med lejonets runskrift, är att runen för franskt Z eller lent S, som Liljegren, då han om henne ej annat visste än att det ljud hon utmärker längre fram ter sig som R, därför vid omskrifning återgaf med R, skildt från r, å runlejonet alldeles saknas. Hvarken Rafn **) eller Sander eller någon annan hafva där sett något Z. Nu finnas just å högerslingan tre ord, fullt ljusliga, som ock af alla läsas lika. De komma alla i en följd: (run)AR × þISAR × þAIR × Hade Asmund Kårason rist dessa ord, skulle där ock för visso hafva stått: (run)AZ × þISAZ × þAIZ × med Z, ej med R. — Asmund Kårason kan då ej hafva rist lejonets högerslinga, ej heller något annat å lejonet.

Nu nog härom, och måhända för mycket. Jag vänder mig därför nu till Sanders andra påstående, eller det, att Asmund Kårason varit en samtida till k. Emund Olofsson, omkr. år 1050, och att detta med bindande kraft framgår ur den af Asmund markade Järsta-stenens þASATAIMUNT, då detta enligt Sander ej kan vara något annat än þA SAT AIMUNT : då regerade Emund. Här må då spörjas:

Är det så att Järstastenens þASATAIMUNT ej kan rätt tydas annorlunda än med det Sanderska þA SAT AIMUNT : då regerade Emund?

*) Det är för visso en mycket ledsam glömska då läsaren icke får veta något om denna skilnad, utan troende att en fototypisk eller autotypisk kopia också är en trogen kopia, tager hvarje uppgift som styrkes af kopian för sann, hvarje uppgift som strider derimot för osann. Det säger sig själf att detta jämväl för andra än läsaren bör vara rätt otrefligt.

**) Rafns AIRZK (Ant. s. 149) undantaget.

Också här må svaras nej!

þASATAIMUNT kan för visso fullt rätt tydas sålunda: þas (eller þasa) at Aimunt, d. ä. þAS (l. þASA) markaði at Æimund, þAS (l. þASA) (markade : lät marka) efter Emund. Denna tydning är, såvidt jag kan se, icke allenast fullt enligt med ordens lagar utan ock med det som vanligen sägs å våra runstenar, och särskildt å denna. Tre bröder läto resa sten efter sin fader Thiudmund. Vår Asmund gör åristningen eller »markade». På ett litet öfverloppsrum tillägger sedan en fjärde, man eller qvinna, med eller utan Asmunds hjälp : þAS eller þASA (markade) efter Emund. Endast för namnet þAS eller þASA är icke något motsvar funnet, men det är långt ifrån att slikt alltid kan påvisas för våra fornnamn så i som utom runskrift. Sålunda utgör detta alls icke något hinder för att den tydning jag föreslagit skulle kunna godkännas. Men härmed faller ock hufvudstödet för Sanders tolkning, som ensamt är det att någon annan tolkning icke läte sig göra. För Sanders tolkning brister ock allt sakligt stöd från andra runstenar, enär å dem tiden aldrig utmärkes förr än i en mycket senare tid, mest på Gotland, och då efter kyrklig sed, ej efter hvem som varit styrande i landet. Knappast hade väl heller i k. Emunds tid, särskildt om just denna skulle utmärkas, ett så vårdslöst och så tvetydigt skrifsätt nytjats som här i AIMUNT för aimuntr, liksom ett: *då satt mig för då satt jag*.

Med det här sagda tror jag mig nu hafva ådagalagt att de gjorda påståendena om Asmund Kårason såsom den der både varit med vid runristningen å det piræuska marmorlejonet och varit samtida med konung Emund Olofsson sakna all grund. Vi stå således nu i vetande om Asmund Kårason och hans lifstid alldeles på samma prick der vi stodo före Sanders skrift om »Marmorlejonet från Piræus», vi vete därom rakt ingenting mer än då, och det var tyvärr ytterst litet. Vi vete således icke heller nu, det som för oss var det viktigaste, när Fröger, Ihilp och Bruse från Geflefjärden gjorde sin ledungsfärd till Tavastland.

I herr Sanders »Marmorlejonet från Piræus» äro medtagna två rätt täckeliga fototypier af Asmundska runstenar, den ene Järstastenen, den andra vår Söderbysten; likligen till lättare

jämförelse mellan Asmunds runslingor och Piræus-lejonets. Mycket lika äro dessa dock sannerligen icke. Dessa fototypier äro ej heller efter Sanders egen afritning, utan efter Wiberg—Söderholms, för Söderby-stenen utfylld efter Hadorphs, bägge redan omtalade. Sander kallar dem själf »en afbildning efter Bautil med ledning af Vibergs afteckning», d. v. s. Söderholms. Hur opålitlig denna är, är redan nämnt. Af felen där har Sander i sin *afbildning* upptagit ej så få. Endast några runfel må nämnas:

1:o. Både Söderholm och Sander hafva i det första BRUSI U och S sammanskrifna till *en* run, som är hvarken det ena eller det andra. Stenen har än i dag fullt tydligt BRUSI.

2:o. Både Söderholm och Sander hafva þOBUSI för þOBRUSI, som stenen än i dag har.

3:o. Både Söderholm och Sander hafva ABTIZ RUR SIN. Stenen har än i dag fullrätt ABTIZ BRUR SIN, om än R efter B där mera ter sig genom färg än ristning.

Sander finner inskriften hafva (haft) denna lydelse:

BRUSI LIT RITA ST(*ain þino*) ABTIR IHELP, BRUR SIN, IN HON VARþ TAUþR I TAFSTALONTI; HON FUR MIR FRAIKIRI, þO B(r)USI FUR þIL ANKLANS ABTIR BRUR SIN. KUþ HIALBI HONS SAL UK KUþS MUþIR. SVAIN UK OSMUNRT MARKAþU.

Sander liksom Wiberg skiljer här ej på R och Z. Hans skiljemärken äro ej heller runskriftens utan våra. Båda sakerna låta utan skada göra sig, då han därjämte lemnar sin läsning i runskrift.

I denna Sanders läsning må märkas: IHELP för *Ihilp*; TAUþR I för A; FRAIKIRI för *fraukiri*: Sanders afbildning har mera U än I; efter OSMUNRT är þAU bortfallet: det står dock både å afbildningen och i den runskrifna läsningen, men borde efter Celsius rättats till þAIZ, liksom Sander rätt för Hadorphs HAN insatt HON; godtyckligt har Sander liksom Celsius fört þO BRUSI m. m. upp efter *Fraykizi*.

Sanders tydning lyder så:

Bruse lät rita denna sten efter Ihilp, bror sin, men han vardt död i Tavastland; han for med (?) Fröger, då Bruse for

till England efter bror sin. Gud hjälpe hans själ och Guds moder. Sven ock Osmund märkte (runorna).

Också Sander tyder sålunda: FUR þIL ANKLANS: for till England, häri den femte från och med Celsius.

II.

I förra hälften af Januari detta år har jag varit i tillfälle att på Kongl. Bibliotheket i Stockholm, om ock med allt för kort tid, taga någon kännedom om handskrifter af Johan Bure och Olof Celsius d. ä., de båda män som mera inträngande än någre andre vinnlagt sig om vår runkunskap, och jämväl båda särskildt sysselsatt sig med vår Söderby-sten. Det gällde att tillse om några nya upplysningar om denna stode att finna. Och något fanns där, men ej mycket. Så fanns i en af Bures runhandskrifter med ryggtitel: *J. Bure, Runinskrifter* och å perm innantill sign. *F. a. 6 i Ant. Arch.*, å ett ljusare infäst blad, pagg. 183—184 en ny afskrift af Söderbystenens runskrift, men fullt lika med den redan å sid. 6 här omnämnda. Det märkligaste vardt sålunda öfverskriften: »*Uti Södherbyggje åkeren vidh Gäfle*». Vi kunne här af lära, att stenen i förra hälften af 1600-talet stod i en åker, och att folk då visste att denne åker hörde till Söderby. Sammaledes eller »*Söderbygge*» nämner Bure denna runsten i registret till redan omnämnda »*Sveorum Runæ*» (»Sign. F. a. 5 i Antiquitets Arkivets katalog»), derur det kan vara skäl att upptaga hela Bures lista å gestrikländska runstenar, sålunda sig teende:

— Gästrikel. —

93 Ofvanjö 1

94 Torsåker 3

b Järsta 4

Söderbygge 2

Grinduga 5

flär berga 6

945 Sund i Balbo.

Bure har sålunda då han skref denna lista känt sju gestrikländska runstenar. I en å föregående sida gjord sammanräkning af alla honom kunniga svenska runstenar, i allo 619, upp

tager han för Gestrikland endast sex. — Det är en stor skada att Bures runhandskrifter varit utsatta för så många missöden. Om några uppgifves att de år 1864 återkommit, »hade då varit borta i 70 år». I en af dem hafve vi nu registret qvar som visar till skrifter och ritningar af Bure, men dessa saknas; och så lete vi fåfängt efter någon ritning af Bure öfver Söderbyggestenen vid Gefle.

Så mycket större är då vår fägnad när vi liksom till vederlag helt oväntadt finne en, så vidt jag vet, ej förr omtalad ritning öfver Söderby-stenen gjord af Olof Celsius och tillfinnandes i den ena (II p. 40) af de två små men digra octav-volumer bland Svenska Handskrifter i Kongl. Bibliotheket i Stockholm, som å ryggen hafva åskrifvet »Svenska Runstenar med Kritiska Anmärkningar af Olaus Celsius», å första bladets framsida åter »Svenska Runstenar samlade af Iosua Cusvellt med tillägg och kritiska anmärkningar af Olaus Celsius». Ritningen är i något öfver halfva målet för Hadorphs ritning i Bautil. Ofvan henne läses:

i Wahlbo S

Vidh Gefle (B) mitt emot Hämlinge by ¹/₂ fjerdedels mijhl söder om staden vid landsvägen

och ännu en gång

*Vid Gefle mitt emot Hämlinge by. *)*

Under ritningen läses:

afritat d. 18 jul 1726

på fri hand: dock accurate quoad runas.

Och det är sannt att Celsius, med det enda undantaget af R i þOBRUSI, granngiftigen tillvaratagit hvarje prick och streck i runskriften. Särskildt har han velat framhålla att i FRAYKIZI är ett Y, och det så att han från dess Y uppåt utdragit ett streck och vid dess ända satt ett nytt Y. Hvarför han åter i öfverskriften efter ordet *Gefle* satt samma stungna B som en gång förekommer i runskriften, har jag ej kunnat utgrunna; mon för att påminnas om att näst före denna run var ett för Celsius mörkt och outredt rum? Eller mon därför att denna

*) Underligt nog har Celsius samma år i Acta Lit. Sv. s. 199: *In pago Hemblingeby.*

mynd vore något för Söderby-stenen särdeles utmärkande? Om Söderby tyckes Celsius år 1726 ingenting hafva hört.

Celsius har i senare hälften af Juli månad år 1726 gjort en allvarlig runletarfärd allt omkring Gestrikland och därunder afritat eller afskrifvit minst tio runstenar, troligare dock alla de tolf som då voro kända. Den 18 Juli har han afritat Söderby-stenen; den 24 (trol. den 21) Lund-stenen i Valbo; den 22 efterspanat stenen vid »Ahlborga i Vahlbo»; den 24 afritat två stenar i Ofvansjö; den 25 Thorsåker-stenen; den 26 Årsunda-stenen; den 28 tre stenar i Fernebo. Sannerligen ett drygt arbete på halfannan veckas tid, särdeles när vi ihogkomme huru öfvermåttan granngiffligt och pålitligt Celsius arbetade. Samma år, år 1726, började han ock, såsom redan är nämndt, i Acta Liter. Sveciæ sina »Monumenta quædam Sveo-Gothica temporibus suis reddita», der ock redan samma år för tre af de gestrikländske stenarna redogjordes : Söderby-stenen, Lund-stenen, och Järsta-stenen.

Gefle, i göje-månaden 1897.

K. Hj. K.

Den uppsatsen åtföljande planschen föreställer runstenen på hans nuvarande plats i stadens kyrkas vapenbus under tornet samt är bekostad af Föreningens skattmästare vinhandlaren C. J. Nordström, Gefle.

upptäckte sig i söder för Söderbystenen. Söderbystenen
har Söderby kyrkans Valnäs år 1726 ingenting haft till.

Valnäs har i sinne botten af Jättens stenar år 1726 varit
en allvarlig runstenstid och omkring Söderbystenen och Söderby-
stenen eller Söderbystenen minst de runstenar, hvilka den till
de till som då varit kända. Den 18. Jätt har här varit Söder-
bystenen, den 24 (trid. den 20) Söderbystenen i Valnäs, den 24
Söderbystenen vid Ahlsens i Valnäs, den 24 Söderbystenen
vid i Öfransjö, den 25 Söderbystenen, den 25 Söderby-
stenen, den 25 Söderbystenen i Söderby. Söderbystenen af Jätt
och på Söderbystenen och på Söderbystenen och på Söderbystenen
Söderbystenen grundläggning och på Söderbystenen och på Söderby-
stenen. år 1726, härjade här och Söderbystenen år 1726, i Jätt
Litter. Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen Söderby-
stenen minst Söderbystenen, den och Söderbystenen år 1726 af de Söderby-
stenen Söderbystenen Söderbystenen, Söderbystenen och
Jättstenen.

Gefle, i goje-minnen 1897.

K. H. K.

Den Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen
Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen
Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen
Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen Söderbystenen

Då ryssarne sommaren 1719 härjade vårt lands kuster, kommo de som bekant äfven till trakterna af Gefle. Staden blef visserligen förskonad, men landsbygden omkring undgick icke att röna en ganska hård medfart, hvarom här nedan meddelade ur riksarkivet hemtade handlingar bära vitnesbörd. De handla visserligen blott om den sköfving, som öfvergick stränderna af Geflefjärden och drabbade egendom tillhörande invånare i staden. Att det dock icke stannade dervid är både i sig själf naturligt och bestyrkes äfven af i föreningens ego befintliga från riksarkivet likaledes hemtade handlingar.

Utrymmet tillåter dock icke för närvarande att meddela mer än hvad som rör staden. Det öfriga torde komma vid ett annat tillfälle.

Handlingarne omfatta: en skrifvelse från landshöfdingen Hamilton till drottning Ulrika Eleonora med redogörelse för anfallets förlopp m. m.; en skrifvelse å magistratens vägnar rörande den för stadens invånare förstörda egendomen samt respektive egares specialredogörelser för sina förluster.

Stormäktigste allernådigste Drottning.

Till underdånigste följe af Eders Kongl. Maj:ts nådigste skrifvelse under d. 3 i denne månad har iag anbefalt magistraten i Gefle samt Cronobefallningsmannen i gästrikeland at efter noga undersökning och värdering inkomma med förteckning på den skada som Ryska Krigsmakten genom det nu skedde fientelige infall, häriande och brännande förorsakat, men som en del af stadsens handlande hwilka lidit någon skada i skärgårdarne, warit borta på landet under den tiden fienden här stod, och ännu icke kommit tillbaka, och iag wid undersökningen pröfwar deras närvaro nödig, ty har icke nu straxt kunnat gifwa den i nåder befalte underrättelse, skolandes dock sådant med aldraförsta ske, imedlertid berättas underdånigst, det efter den kundskap iag nu äger, fienden uti detta mig i nåde anförtrodde län oaktadt des här tills skedde margfaldige och illistige stämplingar, icke upbrändt mera än en bondby grinduga benämbd en mil ifrån staden, och när in till stranden belägen, iämte några i skären så wid södre som norre sjöstranden upsatte af borgerskapet tillhörige byggningar, som elliast här kallas fäboställen, därest borgerskapet också hafwa deras fiske

rie, wid detta tillfälle under står mig i underdånighet och möjligaste korthet berätta huru fiendens här gorde försök af lupit.

1:o) har han 3:ne gånger sökt at med några Gallejor gå förbi en skantz eller batterie, som strax wid mitt anträde till detta län iag anlagt wid inloppet till staden $\frac{1}{4}$ mil här ifrån, men blifvit genom styckeskott derifrån afhållen, kunnandes iag icke annat dömma, än där icke denne skants varit fienden i vägen det han wisseligen kunnat satt staden i brand af sine fartyg, ehuru wäl det icke heller varit honom omöjeligit at gå ber:de skants förbi där han sig welat wåga.

2:o) Sedan lade sig fienden med hela des hit anlände makt bestående af 26 Galéer och et antal skärbåtar med smärre fartyg uti en wik på södra sidan om skantsen Kastet benämnd en half mil här ifrån, tädan han utsände sine Cossacker, som upbrände ofwanbem:te fäboställen och skiärgårdar, som omöjel. war at förhindra, emedan man icke kunnat besätta hwar kust och skiärgård med wakt, efter som det gemenligen händer, at den som söker förswara alt ofta också alt förlorar.

3:o) Det ansatte fiendens Kossacker war förpost 3 gånger, men blefwo åter tillbaka drefne, men för sine orsaker skull icke förföljde hafwandes man sedermera förnummit det fienden i skogen haft liggande en embuscade eller hinderhåll af 300 man i den mening at medelst sine Kossacker låcka oss at förfölja dem och således få fångar af oss och kundskap, men slike krigslistor äro så bekante, at des anslag slog honom felt.

4:o) Omsider landsatte fienden sitt manskap som säjes bestått af 4000 man förmodeln i den mening at gå till oss landvägen, det han också lätteligen kunnat göra, men sedan han der legat några dagar, ändrade han sitt upsåt, inskeppade sitt manskap och drog sin väg söder åt för siu dagar sedan som war den 3:dje i denne månad, skolandes efter influten kundskap hafwa dragit sig till öregrund, gissandes iag at de anstalter som här varit gjorde till förswar och han genom åtskillige qwinfolk samt en bonde som han haft om bord fådt wetta har denne gången afskräckt honom at försöka något mot staden.

5:o) under den tiden fienden war här i neiden wid ofwan:de wik samt Harnäs bruk har jag hållit manskapet i en slaktord-

ning wid pass et musquet skått ifrån staden på det bästa och tienligaste fält iag kunnat finna, låtit dem natt och dag stå i gewär, utsatt nödige posteringar och flitigt patroullerat, så at fienden omöjeligen kunnat öfverrumpla oss, som alla fast ställt at slåss med honom till sidsta mannen, och bestod war makt af 150 ryttare, 1000 man af Finska regementerna till fot och 1200 man allmoge, hwilka senare woro också wäl tillöfwade och försedde med officerare af finska regementerna, samt gewär, samaledes blefwo 2:ne stycken för fronten af linien planterade och wardt en sådan anstalt till fäcktande giord som kunde komma öfwerens med allmogens capacitet.

6:o) wid de öfrige småstäderna här i länet, Söderhamn, Hudingswall, Sundswall och Hernösand, har jag också låtit sätta posteringar till 5 à 600 man allmoge på hwardera stället, hvilka commenderas af de för detta under Helsinges bataillon warande officerare, som jag nu på ber:de allmoge fördelt, men öfwerste Stiern-Schants har jag lemnat befelet wid Sundswall därest vårt förråds hus står.

7:o) de här i neiden wid stränderne belagne masugnar och bruk lät jag med tienligit och nödigt manskap betäckia till at förhindra ströfwande partier samt gifwa mig kundskap om hwad som sig tilldrogo, så at således ingen ting af mig är försumat och underlåtit som kunnat tiena till denna ortens förswar; men huru sådant än vidare med god wärkan och efter önskan skall kunna ske wid fiendens återkomst som jag föreställer mig wisseligen lærer hända så snart han får kundskap om vårt nuwarande tillstånd, underställer här medelst Eders Kongl. Maj:ts nådigste ompröfwande, sedan Hr General Lieutenanten Armfelt uppå hög befallning här ifrån afgådt at löfstad vägen med des anförtrödde finska regimenter undantagande 150 man till fot, som dock merendels äro skolöse och 40 ryttare, och som årswäxten begynt at rinna bort, har jag blifwit föranlåten at låta den upbodade allmogen gå hem hwar till sitt at bärga säden så framt icke både folck och hemman skulle undergå och tillkommande winter swälta ihjäl, Och hwilken allmoge uppå första kundskap om fiendens återkomst, iag wäl genast upbodades warder men ehuruwäl de genom min försorg här blifwit wäl nog tillöfwade, så äro de utan reguliert krigsfolks bistånd

icke at lita på, hafwandes de också mig försäkrat att om de blifwa med sådant understödde det de willia hålla stånd, i widrigt befarar iag at ingenting med dem uträttas. utan lærer staden som tillika med närbelägne bruk har ansenlig egendom och tillwärkningar liggande, ömkligen i aska läggas, som iag icke heller någon undsättning ifrån Hr Generalmajoren och landshöfdingen Appelman har at förwänta, emedan han skrifwer mig at dalkarlen icke will gå längre än till gränsen som stöter emot en i gästrikeland och detta län belägen sokn ofwansjö benämbd 4 mil här ifrån hwilket således ingen nytta denna stad eller län skaffar.

8:o) Såsom genom skätt på fienden ifrån Skantsen et stycke sönder sprungit och slagit begge benen sönder på en artillerie karl som och strax därpå dödde samt et ben af den andra och den tredie illa sårat, så at iag nu icke har mer än 2:ne artillerie betiente qwar, i betraktande hwar af iag i underdånighet anlidt Hans Kongl. Höghet at genom natt och dag få 4 à 5 artillerie karlar i deras ställen, så warder sådan min underdånigste anförning här medelst i djupaste underdånighet förnyad. Framhårdande med undersåtligste wördnad till min sidsta stund.

Stormäktigste allernådigste drottning

Eders Kongl. Maj:ts

aller Underdånigste Troplichtigste
Undersåte och Tienare

Hugo Hamilton.

Joh. Palmborg.

Gefleborg d. 10 Aug. 1719.

pres. d. 2 Sept. 1719.

Förteckning på de Huus och Fäbodas samt annan löss ägendomb, som fienden Ryssen, genom dess fientelige infall här wid Staden, opbrändt i början af innewarande aug. månad, samt till hwad Summa wederbörande ägare der af opgifwit samma skada sig bestiger Nemligen:

D:r kmt.

N:o 1. Probst och Kiörkoherden Magister Hr Johan Hindrich Schäfer berättar sig tagit skada på huus, inandöme, Boskap med annat mera wid Fäbodstället Kaste effter des opgifwande och bilagde förteckning till.....	2,888: —
N:o 2. Räntmästaren Hr Petter Strömbeck äfwen så på afbrände huus, innandöme, och höö etc. wid fäbodstället Nyberg effter des opsatz	3,288: —
N:o 3. Rådmännen Anders Östman och Olof Dufwa för en för dem på Kuppöhls wallen afbränd Byggning, bestående af 2:ne rum, en kiällare och fähus	560: —
N:o 4. Rådman Johan Hammar med huus och innandöme mistat efter dess opgifwande till	988: 08
N:o 5. Handelsman Claes Schröder opgifwit sig mistat, med hussen, innandömen, Åkerredskap, höö, och wed som blifwit opbrändt i Holmsund till	2,160: —
N:o 6. Inspektoren Anders Birger Andersson äfwen så wid Fäbodarne Kastet	3,558: 21
N:o 7. Lars Mörth mistat en stufwa med 2:ne Camrar och et Fähuus jempte anndra Huus och kiörredskap i norrfäbodarne till	300: —
N:o 8. Handelsman Erich Jerfgren likaledes wid Fäbodarne gröndal.....	622: —
N:o 9. Mathias Forell äfwen så wid Norrfäbodarne Engelsbergh effter dess angifwande	2,030: —
N:o 10. Handelsman Johan Teting effter dess opgifwande mistat i Huus och annan ägendomb.....	2,700: —
N:o 11. Mad. Dorothea Höök och Anna Wallman mistat en stufwa med en kiällare	480: —

N:o 12. Mad. Elsa Thel mistat en ny lada full med höö, uthom annan åker- och kiörredskap till	750: —
N:o 13. Gewaldiern Johan Werner en stufwa och 2:ne Camrar med ett fähuus.....	400: —
N:o 14. Thomas Johanssons änka mistat ägendomb till	200: —
N:o 15. Hans Hartz mistat på Limöhn hwarest han legat i fiskie en stufwa, en Bood och Fähuus med något annat smått.....	50: —
D:o Christopher Olsson.....	40: —
D:o Hans Larson Frisk	56: —
D:o Lars Mårdz änka	24: —
D:o Olof Ahlström	100: —
D:o Anna Abrahams dotter.....	60: —

Summa 21,254: 29

Gefle d. 31 Aug. 1719.

Uppå Magistratens wägnar

Gab. Hen. Schefer.

T. H. Wallström.

N:o 1.

Effer hennes K. Maj:stz wår allernådigste Drottnings, nådigste tillåtelse warder effter samwetet och i underdånighet opgifwit min tagne skada förleden d. 1 Aug. A:o 1719 uti Kaste fäbodas, af fiendens wåldsamma föröfwande och brännande, som föllier.

En stufwa och kammar, och ett stort rum till miölek kammar af panerat bräder med en wind uppå, med fönster dörrar lås luckor, och för luckorna järnbommar

Dr

430: —

En stor kökspijs och ugn, spijsen i kammaren med spiäl effter murmästarens wärdering

140: —

Anstrukna stolar, bord tre sängar, en hel opbäddat säng, skåp, läder noot redskap rössior, järn-

störar, skåflar och Skiöflar, yxar och tälleyxar, en stor såg, tälie knifwar, hugiärn, nafrar, tenfat, koppar pannor, talrickar, och annat smått till hushåll nödigt till det minsta

350: —

Ett gammalt fähus med lås och båsbalckar af nya bräder för 32 nööt

60: —

Ett helt nytt fähuus med bräddtak, tilljor till golf af 16 alnars lengd, bås och båsbalkar för 32 gamla nööt; item ett stort lider, emellan bägge fähusen, båsbalckar och en afplanckning till stallrum för två hästar, Der till med stor järn märla och lås, der låg och förwarat $\frac{1}{2}$ tunna tiära med annat som eij kan specificeras

290: —

En bod wid siön, taket utbygdt på fyra sijdor med pelare, och gålf rundt omkring, i desse pelare war fäste iärnkrokar, item krokar af enträ beqwämlike derpå att hänga noot, rössior, nät och annan fiskieredskap, här i boden låg liusterjärn lys wed och annat småt

350: —

Samma bod war och half med kosteligit hårdwals hö

110: —

Källartaket afbrändt och murstenarna der af skadde

40: —

En ny stor lada i åhr opsatt, utbycht på 4 sidor, der under att tårcka löf, intill taket med bästa hårdwals hö

900: —

Jemwål noottögar, swinhårs och tagel Tögar.....

12: —

3 st. stora kalfwar à 12 D:r.....

36: —

En Capital oxen

70: —

Gerdsgård afbrändt 350 famnar

100: —

Summa 2,888: —

Gefle d. 5 Sept. A:o 1719.

Joh. H. Schæfer.

N:o 2.

Förteckning på den Ägendom, som igenom fijenden Rysen den 2 Aug. sistledne blifwit förbrändt, och i aska lagd, med Innandöme, för mig undertecknad wed Nybergh. Nembl:n

En byggning bestående af 3:ne Rum med spisar uti; J den första stufwan war stående, En säng, 1 Bord, Ett skåp och Hallandz kierz i, 12 st. små taflor, 6 st. trästolar, måhlade; J den Andra stufwan 1 säng, 1 bord Ett skåp, med Hillar och Benekar kring weggarne; J Kammaren åth skilligt som eij så noga kan specificeras; J Farstufwan Ett litet Hörnskåp; En hwallder kiellare; Alla desse Rummen wähl försedde med godt och förswarligt Bräs taak, dörrar, Låhs, fönster, Luckor med gång Jern, och Jern bommar för.

Den Andra bygningen En stufwa utan spijs, En säng, 1 Bord, 1 skåp, med dubbel dör och Luckor samt Jernbommar för luckorna, Låss och Nyckell; Der jemte En Bood, 2 st. stoor skåp, En säng, En kista, samt åtskilligh Jern och Träredskap, desse Rummen wähl försedde med godt taak.

En Fähuus byggning med 2:ne Rum, alt wähl försedt med godt taak, Balkar, dör låhs och fönster.

En Ny Bygning med 1 Fähuus utj; fönster döhr, låhs; och Båhs Balkar; der jemte Ett stort Lider, öfweralt med nytt bräde taak.

En stoor trösklada med logha och gälf på hwardera sidan, med förswarligt Bräs taak, döhr, Låhs och nyckel;

Ett stall med gott taak döhr och låhs. Gården kring stängd med spillerwerke af breder.

Effter goda mäns öfwerläggan- och ompröfwande skattas denna skada stigha till..... D:r 3,000: —

15 skrindor Höö i tröskladan à 15 D:r » 225: —

12 fr skidweed à 3 D:r..... » 36: —

2 Jern skodda Långsledar » 15: —

1 stoor slipsteen med Jernweef » 12: —

Summa D:r 3,288: —

Gefle d. 23 aug. 1719.

P. Strömbeck.

N:o 3.

Widh fiendens häriande, Och Brännande, här Omkring Stadhen, är för undertecknade opbränt på Kuppols wallen, En Byggning medh 2:ne Rum, bestående i En Stufwa, Och ett

kiöck sampt En kiällare under, Noch, ett fähuuss, hwilket kostar Oss tillsammans D:r 560 kopp:mt.

Gefle d. 26 Augustij A:o 1719.

Andherrsön.

Lästman.

Olof Dufwa.

N:o 4.

Följande Egendomer äro d. 2 aug. om Morgon uthi aska lagdh Nembl.

Mine Fäbodas, består aff 3 ruum, såsom war en Stor stufwa, Cammar, Miölk rum, der uthi 2 spisar Pannerat Taak, 5 fönster kluggar Hillor och alt tilbehör Twenne stora Fähuus för 24 stor Creatur samt en stor Swala, för Getter och Fåar, Desse huus som woro så godt som hehl nya kostar mig sielf, som allom kunna intyga det iag och medh Edh

will ärhålla	D:r 925: —
Uthj store Stufwan ett Eckbordh	» 24: —
Ett stycke Follbänck	» 12: —
Twå stycken Mjölkstegar	» 7: 16
Ett bordh i min kammar	» 7: 24
Sex stycken målade Stohlar	» 12: —

Summa D:r 988: 08

Att sålunda är till sitt werde, will och kan iag Edeligen bestyrckia när såsom påfordras.

Gefle d. 12 aug. A:o 1719.

Johan L. Hammar.

N:o 5.

I ödmiukt fölge af Hans Excellens Hr Generals ordres till den Edle Magistraten, fölger här underståndne wärdet på min Egendom, holmsund det wår grymma fijende ärrgat och Brändt d. 1 aug. 1719 nembl.

en stor lada med 14 skrindor inbergat höö sampt ladan.....	D:r 500: —
en Lada med 6 skrindor Dito	» 200: —
Twenne stora Fähuus	» 400: —

sielfwa husen bestående af en stor stuga
panerat, miölk Cammare sampt kiök D:r 500: —

Jnnandöhmet bestående i skåp, Sängar Säng-
kläder stohlar, Bord, taflor, kiökz Redskapp,
math och dricka med mera som eij så noga spe-
cificeras kan, skattas till det ringaste wärth wara » 500: —
Åker Redskap sampt sönderhuggen wed » 60: —
K:mt D:r 2,160: —

Gefle d. 19 aug. 1719.

Claes Schröder.

N:o 6.

Förteckning på den skada som medelst fienden Ryssens
brännande wid Fäbostället Kastet benämbd, är förorsakat d. 1
Aug. nästl:e nämb:n

Fasta ägendomen

Silfwer m:t.

Mangården bestående af en Sahl 2:ne kamrar
och 1 kiök med kiällare etc., utföres här till det
ringaste 500
En ny siöbod på bolwärck 200
2:ne Nya fähuus med 1 d:o för ung
boskap 230
En Hölada tillika med 30 fambnar
giärdesgård 33.10.16 963.10.16

Lösägendomen

Husgeråd med innanredskap i husen
och kläder tillsammans 66.21.8
Fiske Redskap bestående i 1 Trånoth;
8 a 9 lagn näth 30 Ryssior samt 100 famb-
nar noth Tåg 105.23
15 fambnar kast wed à 16 22.16
6 à 7 Skrindor hårdwals höö à 4 D:r 28 222.28.8
Summa 1,186.7

Gefle d. 25 Aug. Anno 1719.

And. Berger Andersson.

N:o 7.

Förteckning på den ägendomb undertecknad mistat igenom
fienden Ryssens brand A:o 1719 d. 1 Aug.

1 stuga med 2:ne Camrar och et fähuus föruthan en stor
dehl hussgerådhs Saker och kiörredskap, som aldeles blifwit i
aska lagd wid norrfäboderne, hwarest iag hafft mitt Fäbodställe,
hwilka huus och ägendomb skattes warit wärd tillsammans D:r
300 k:mt.

Gefle ut Supra

Lars Mörk.

N:o 8.

Specification uppå den skada, jag lijdt af fienden Ryssen
igenom Brandh, utj fäbodarne Grööndahl, Nembl. först utj
Augustj månad

1 Stuugu med Spijss, Bakung sampt fönster 2 st:n.
2 st. kamrar jämpte med 5 st:n fönster sampt jernbultar,
och sluutor, låås, för D:r 200: —
1 st. Lada med lofwa, ock åkerredskap, harf,
Plogh, Slädar Dyngkorggar » 150: —
10 skrindor höö stadz à 10 D:r » 100: —
2 st:n stoora Fäahuus tillsammans » 160: —
1 st. jern stöör, 1 st. j. Bill » 12: —
L(öper?) D:r 622: —

Förteckning på dett iag mistat till Finska Regementerne,
under den tijdh dee legat på lägret wijdh Sörby kiällan.

Een lada höö hwar utj iag nu fått åhrl:n 16
skrindor à 10 D:r D:r 160: —
2 ½ tolft:r Bräder Borttagit af laadan à 4 D:r » 10: —
213 fambnar jerdzlegård för farit à 6 öre fambn » 39: 30
1 st. Swin 3 åhrs gammallt » 30: —
L. D:r 239: 30

Gefle d. 13 Aug:tj 1719.

Erich Jerfgreen.

N:o 9.

Förteckning på det som fienden upbrändt och spolierat uti Norfäbodarne Engesberg Nembl:n

1 Stor Stugu och 2:ne kamrar klädde med Dantzigs Taper, uppföres med alt annat tillbehör som man ej så noga kan specificera D:r k:mt 900: —

1 Stor Stugu öfwer kiällaren med Wind.
Kiällaren panelat, uppföres tilsammans » 600: —
1 Siöbod » 80: —
3 st. fähuus med något Boskapsfoder tilsammans » 350: —
Åker Redskap och annat dylikt » 60: —
Säden och giärdzlegården på Åkeren wid husen » 40: —

L. D:r k:mt 2,030: —

Gefle d. 25 aug. A:o 1719.

M. A. Forell.

N:o 10.

Jag undertäcknad har mistad genom fiendens oppbrännande i Holmsund Nembl.

En bygning bestående af En Sahl, En kammare med behörige tack Spijsar och fönster till dhet minsta taxeras 800
Husgeråd Saker sampt sängkläder ock allehanda saker 500
En bygning, med kiök ock kammar ock Husgeråd 600
En kiällare, fähuus med Stall ock någodt annadt 800

Summa D:r k:mt 2,700

Gefle den 25 aug. A:o 1719.

Johan Teting.

N:o 11.

Förteckning uppå den skada som är oss undertecknade af fiendens brännande tillfogat på våra Fäbohuus wijd kuppöhls wallen Nembl:n

En stygu med 2:ne Kamrar hwaruthi fullkoml. Spis med Baakugn dörar fönster och Lukor sampt En kiällare alt sam-

mans i grund brändt hvilket i ringaste måtton då i det stånd alt war kunde skattas och wara wärdt D:r 480: —

Gefle d. 20 Augusti A:o 1719.

Dorothea Höök.

Anna Wallman.

N:o 12.

Enär fienden nyeligen här kringom Staden häria och bränna mände, upbrände han jämbwäl wed Kullsand en Stor ny lada, som kåstade öfwer D:r 400: —
hwilken Lada war full med hö som intet kunde wara mindre wärdt desse tider än » 300: —

Dito åker- och körredskap som war inuthi och kring samma lada » 50: —

Summa k:mt D:r 750: —

Gefle d. 19 Aug. 1719.

Vthi min k:re mans frånwaru

Elsa Thel.

N:o 13.

Förteckning på det, som för mig undertecknad, är af den mordiske fienden Ryssen ruinerat och upbränt in Aug. 1719 Nämbligen

En ny Stuga och Twänne Camrar, så och ett Stort nytt Fähuus med alt sammans berächnet för D:r k:mt 400: —

Gefle d. 24 aug. A:o 1719.

Johan Werner.

N:o 14.

Undertäcknad har igenom fiendens brännande skiöflande förlorat på skiäret Orarne ut in alles till 200 D:r K:ts värde, som iag på min Siähls Salighet kan bedyra.

Gefle d. 25 Aug. 1719.

Brita Zeffridzdotter.

Sal. Thomas Johans änka.

N:o 15.

Till underdånigste föllie af hennes Kgl. Maj:ts allernådigste befallning att opge den skada till hwilken bekåstnat han

stiger, som wij fattige fiskare på Limöhn tagit af fiendens härjande och brännande förleden d. 1 Aug. Å:o 1719.

Hans Erichsson Hertz.

En stufwa med spijs af stenhellar, med dör och gångjärn item en bod, Ett nytt fähus effter samwetet värderat..... D:r 40

Der inne woro en hoop Tunnor en tunna med laka 3 st. kalckstens tenger, en lås tunna med annat skräp..... » 10

» 50

Christopher Olofsson.

En Stufwa med Spijs af hellar » 30

Der inne woro tråkäril Tunnor etc. item laka uti en tunna » 10

» 40

Hans Larsson Frisk.

En stufwa med kårsten, en far stufwa begge med dörrar lås item en fiskbod med dör och gångjärn » 40

En kista med lås och gångjärn » 16

» 56

Lars Anders Mårdz änckia.

Annicka Hans dotter.

En stufwa med spijs af hellar en far stufwa » 24

Olof Alström.

En stufwa med murat kårsten med fönster och farstufwa, med dörrar och lås, wed farstufwa, item en kiällare, en siöbod med brygga » 80

Uti boden $\frac{1}{4}$ T. Salt $1\frac{1}{2}$ Tunna laka 5 st. Tunnor ett brygge kar 2 st. half Tunnor 1 st. Siltunna 2 st. nät, et stycke tårskref. En ny säck med aska, uti effter samwetet » 20

» 100

Anna Abrahams dotter.

En stufwa med spijs af hellar, en bod med dör » 50

Uti boden två stora ballior 2 st. Kalckstens tenger 2 st. Tunnor 1 st. halftunna, ref och skötwålar... » 10

» 60

Summa D:r 330

Undertecknade, utsedde att granska Gestriklands Fornminnesförenings räkenskaper för 1896, få härmed afgifva följande

Berättelse:

1895 års Balans-Extract utvisar:

Debitorer:

Gefle Stads Sparbank Kr. 1,525: 51
Kassakonto „ 1: 18
Kronor 1,526: 69

Creditorer:

Vinst- och Förlustkonto Kr. 1,526: 69
Kronor 1,526: 69

1896 års inkomster:

Kassabehållning Kr. 1: 18
99 års afgifter å 3 Kr. „ 297: —
Uttag från Sparbanken „ 225: —
Sparbanksränta „ 54: 22
Förskott af Kassamannen „ 1: 02
Kronor 578: 42

och utgifter:

Porto och postförskott Kr. 7: 44
200 ledamotsblanketter „ 31: —
Omkostnader för Meddelanden för 1895 & 96 „ 263: 50
Krans „ 25: —
Annonser „ 3: 76
Stadsbud „ 3: 50
Gefle Stads Sparbank „ 244: 22
Kronor 578: 42

1897 års Balans-Extract:

Debitorer:

Gefle Stads Sparbank Kr. 1,544: 73
Kronor 1,544: 73

Creditorer:

Vinst- och Förlustkonto Kr. 1,544: 73
Kronor 1,544: 73

Som räkenskaperna äro förda med omsorg och med fullständiga verifikationer försedda, tillstyrkes full och tacksam ansvarsfrihet för det år granskningen omfattar.

Gefle den 5 Maj 1897.

Fr. Kramer.

Hjalmar Ewerlöf.

Förteckning

öfver

Gestriklands Fornminnesförenings Ledamöter.

Stiftande Ledamöter,

som en gång för alla betalt minst 25 kronor.

Ahlström, Alex., Kronolänsman, Ockelbo.
 Andersson, N. P., Byggmästare, Gefle.
 Benedicks, G., Bruksegare, Gysinge.
 Björkman, C. A. T., Landshöfding, Gefle.
 Cavalli, B. G. J., Apotekare, Sköfde.
 Fagerlund, C. A., Landshöfding, Kalmar.
 Folin, W., Disponent, Hammarby.
 Göransson, H., Bruksegare, Sandviken.
 Kempff, H., Lektor, Gefle.
 Kronberg, B. G., Grosshandlare, Gefle.
 Lindblad, G., Possessionat, Gefle & Lexa.
 Lundberg, C. A., Bruksförvaltare, Ockelbo.
 Lundeberg, Chr., Bruksegare, Forsbacka.
 Nordström, C. J., Vinhandlare, Gefle.
 Nyström, G., Major, Gefle.
 Pousette, S. F., Kapten, Gefle.
 Rennerfelt, Th., Ingeniör, Uhrfors.
 Rettig, John, Konsul, Gefle.
 Schinkel, C. D. v., Bruksegare, Stockholm.
 Stolberg, B., Grefve, Gefle.

= 20.

Ledamöter, som erlægga årsavgift.

Allgulander, S. P., Handlande, Gefle.
 Almegren, C. L., Förste Landtmätare, Gefle.
 Amberger, F., Bryggmästare, Gefle.
 Belin, J. F., Skräddaremästare, Gefle.
 Berggren, C. W., Polismästare, Gefle.
 Bergh, C. A., Lazarettsläkare, Gefle.
 Berglöf, P. E., Häradsskrifvare, Kungsgården.
 Björk, O., Disponent, Gadö, Walbo.
 Björnstjerna, R. M., Generalmajor, Gefle.
 Bodman, C. E. C., Tullförvaltare, Gefle.
 Brehmer, W., Öfverste, Södertelje.
 Brodin, O. A., Skeppsbyggare, Gefle.
 Brändström, R., Kommissionär, Gefle.
 Bäcklin, Rob., Läkare, Gefle.
 Cratz, E. A., Kronokassör, Gefle.
 Delin, J. E., Grosshandlare, Gefle.
 Dybeck, Fr., Inspektör, Gefle.
 Ekelund, J., Löjtnant, Gefle.

Elfstrand, P. G., Grosshandlare, Gefle.
 Engström, P., Bankdirektör, Gefle.
 Engwall, V. T., Grosshandlare, Gefle.
 Ericsson, I. G., Telegrafkommissarie, Gefle.
 Eriksson, E., Possessionat, Torsåker.
 Ewerlöf, H., Bokhandlare, Gefle.
 Florman, C. M., Häradshöfding, Gefle.
 Florman, M., f. d. Landssekreterare, Gefle.
 Fyhrvall, O., Lektor, Gefle.
 Grape, A., Förste Stadsläkare, Gefle.
 Göransson, A., Riksdagsman, Kungsgården.
 Hallberg, W., Grosshandlare, Gefle.
 Hector, L., Kapten, Gefle.
 Hedberg, J., Bruksförvaltare, Kungsfors.
 Hedenström, C. V., Häradshöfding, Gefle.
 Hedin, E. A., Stadsarkitekt, Gefle.
 Hellberg, L. G., Grosshandlare, Gefle.
 Henning, K. B., Regementspastor, Gefle.
 Herlenius, D., Kamrer, Gefle.
 Hesselgren, G. A., Fältläkare, Störvik.
 Humble, O. H., Kyrkoherde, Ofvansjö.
 Hälén, J., Rådman, Gefle.
 Hægerstrand, P. J., Konsul, Gefle.
 Höglind, V., v. Häradshöfding, Gefle.
 Höglund, E., Disponent, Strömsbro.
 Insulander, G., Folkskoleinspektör, Gefle.
 Juhlin, E. G., Stadskamrer, Gefle.
 Kjellerstedt, N., Kassör, Gefle.
 Kjellerstedt, P., Grosshandlare, Gefle.
 Kramer, Fr., Kapten, Gefle.
 Lagerholm, A. F., Löjtnant, Gefle.
 Lidén, Th., Stadsfiskal, Gefle.
 Lilliehöök, G., Major, Kungsgården.
 Lindh, V., Disponent, Gefle.
 Lindeberg, W., Grosshandlare, Gefle.
 Lindström, K. A., Kyrkoherde, Ockelbo.
 Lundeberg, Aug., Ingeniör, Oslättfors.
 Lundeberg, J. Z., Prost, Walbo.
 Lövgren, N., Kyrkoherde, Gefle.
 Malmborg, O., von, Brandchef, Gefle.
 Matton, L. A., Fabrikör, Gefle.
 Melinder, J., Kontorschef, Gefle.
 Mellin, C. F., Borgmästare, Gefle.
 Moberg, G., Kapten, Gefle.
 Nernst, J., Landtbruksingeniör, Gefle.
 Nilson, A., Ingeniör, Gefle.
 Nilsson, J., Bryggare, Gefle.
 Nilson, N. J. A., Rektor, Gefle.
 Nilsson, A., Kommissionär, Gefle.
 Nordén, N., Arkitekt, Gefle.
 Nordin, R., Sparbanksdirektör, Gefle.
 Nordström, S., Grosshandlare, Gefle.
 Olson, A., Fabrikör, Gefle.

Ozarowsky, J., Fabrikör, Gefle.
Palmkrantz, C. A., Ingeniör, Gefle.
Petre, F. W., Konsul, Gefle.
Post, A., von, Häradshöfding, Gefle.
Rosén, J., Apotekare, Gefle.
Rosenlöf, O. T., Organist, Ofvansjö.
Rydberg, C. J., Kyrkoherde, Hedesunda.
Röding, R., Rektor, Göteborg.
Sandberg, C. R., Regementsläkare, Gefle.
Sandqvist, S. J., Borgmästare, Hudiksvall.
Schotte, A., Länsnotarie, Gefle.
Schough, R., Öfverstelöjtnant, Gefle.
Serrander, O., Redaktör, Gefle.
Sjöberg, A. Ferd., Fabrikör, Gefle.
Sjöström, Gust. A., Fabrikör, Gefle.
Smith, J. J., Landssekreterare, Gefle.
Stenbeck, C. V., Grosshandlare, Gefle.
Strokirch, C. E., Kapten, Storvik.
Ström, C. M., Landskamrer, Gefle.
Trolle-Bonde, C. J., Grefve, Trolleholm.
Wallgren, C. A. F., Regementsintendent, Gefle.
Weibull, K., Läkare, Gefle.
Westin, E., Riksdagsman, Hamrånge.
Wikander, S., Direktör, Gefle.
Ångman, F. L., Kyrkoherde, Öster Fernebo.
Ödman, N. P., Lektor, Gefle.

= 96.

Styrelse.

Ordförande: BJÖRKMAN, C. A. T.
v. Ordförande: KEMPFF, HJ.
Sekreterare: FYHRVALL, O.
Kassaman: NORDSTRÖM, C. J.

Innehåll: Jonas Selggren †, sid. 1. — Söderby runsten vid Gefle, sid. 3. — Om rys-
 sarnes härjningar i Gefle omnejd, sid. 35. — Revisionsberättelse öfver 1896-
 års räkenskaper, sid. 49. — Ledamotsförteckning, sid. 50.

Rättelse: Sid. 1 rad 4 nedifr. står juli, läs: juni.